Marksist
Sınıf Mücadelesinde Tutum

Paris Komünü Üzerine

Lev Troçki

İÇİNDEKİLER

Otuz Beş Yıl Sonra: 1871-1906 3
1. Devlet ve İktidar Mücadelesi 3
2. Cumhuriyet ve Proletarya Diktatörlüğü 5
3. Ekonomik Gelişme ve Proletarya Diktatörlüğü 6
4. Devrim, Burjuvazi ve Proletarya 9
5. Proletarya ve Köylülük 11
6. Proletarya Diktatörlüğünün Yöntem ve Hedefleri 14
Paris Komünü 17
Savaş ve Devrim 17
Komün 17
Komünün Başarıları 18
Dünya Savaşı 18
Paris Komünü ve Sovyet Rusya 20
Komündeki Sosyalist Partilerin Olgunlaşmamışlığı 20
Sorumsuz Merkez Komitesi ve "Demokratik" Komün 25
Demokratik Komün ve Devrimci Diktatörlük 27
1871 Paris İşçisi ve 1917 Petrograd Proleteri 31
Marx ve ... Kautsky 34
Paris Komünü Dersleri 38

Paris Komünü Üzerine

Otuz Beş Yıl Sonra: 1871-1906

Paris proleterleri, egemen sınıfların ihanet ve beceriksizlikleri karşısında kamu işlerinin idaresini kendi ellerine almak suretiyle durumu kurtarma saatinin gelip çattığını anlamış bulunuyorlar.... Anladılar ki, devlet iktidarını ele geçirerek kendilerini kendi kaderlerinin efendisi kılmak, zorunlu görevleri ve mutlak haklarıdır.

Paris Ulusal Muhafız Merkez Komitesi Bildirisi

18 Mart 1871

Rus okuyucu, Lissagaray'ın –yanılmıyorsak yakında birkaç baskısı çıkacak olan– kitabından 1871 Paris Komününün tarihini öğrenebilir. Engels'in eşsiz önsözüyle donatılan Marx'ın ölümsüz broşüründen ise bu tarihin felsefesini öğrenebilir. Müteakip Marksist literatür, bildiğimiz kadarıyla, Marx'ın Komün hakkında söylediklerine son otuz beş yıl boyunca önemli hiçbir şey eklememiştir. Marksist olmayan literatürdense söz etmeye bile değmez: Doğası gereği onun bu konu üzerinde söyleyecek hiçbir sözü yoktur. En son çevrilen yayınlar da dahil Rusça'da mevcut olanların tümü, uluslararası gericiliğin beş para etmez dedikodularının, polis memuru Mimretsov'un felsefi ve ahlâki yargılarıyla çeşnilendirilmiş beceriksiz bir tekrarıdır.

Bizi Komünle ilgilenmekten alıkoyan koşullar, yalnızca polis ve sansür değildi. İlerici çevrelerimizde –liberal, liberal-Narodnik ve Narodnik-sosyalist– egemen olan ideolojinin gerçek niteliği, proleter mücadelenin bu unutulmaz kesitinde yansıyan ilişkilerin, çıkarların ve tutkuların yapısına tümüyle yabancıdır.

Fakat birkaç yıl öncesine dek, Paris Komünü geleneklerine herhangi bir Avrupalı ulustan besbelli daha uzak idiysek de, proletaryanın mücadelesiyle bir *sürekli* devrim, bir kesintisiz devrim haline getirilen kendi devrimimizin ilk evresinden geçtiğimiz şu sıralarda, 1871 Komününün mirasıyla, herhangi bir Avrupalı ulustan daha dolaysızca yüz yüze geliyoruz.

Bizler açısından, Komün tarihi artık, uluslararası kurtuluş mücadelesinde yalnızca büyük bir dramatik an, salt bir çeşit taktik durum örneği değil, doğrudan ve acil bir derstir.

1. Devlet ve İktidar Mücadelesi

Devrim, iktidar mücadelesi veren toplumsal güçler arasında açık bir boy ölçüşmedir. Halk kitleleri, çoğu kez hareketin hedefleri ve rotasına ilişkin herhangi bir fikirleri

olmaksızın, en temel yaşamsal güdüler ve çıkarlarla harekete geçerek ayaklanırlar: Partilerden biri bayrağının üzerine "kanun ve adalet" yazar, bir diğeri "düzen"; devrimin "kahramanları" "görev" bilinciyle hareket ederler ya da tutkunun esiri olurlar; ordunun davranışı akıl dışı disiplinle, disiplini kemiren korkuyla ve nihayet hem disiplini hem de korkuyu alt eden devrimci sezgiyle belirlenir; coşku, çıkar, alışkanlık, taşkın fikirler, batıl inanç, fedakârlık, binlerce duygu, düşünce, ruh hali, yetenek ve tutku, güçlü bir girdaba kapılır, onun hükmü altına girer, içinde kaybolur ya da yüzeye çıkar; fakat bir devrimin nesnel anlamı şudur ki, bu mücadele, eskimiş toplumsal ilişkilerin yeniden inşası adına devlet iktidarı için verilen bir mücadeledir.

Devlet kendi başına bir amaç değildir. Yalnızca egemen toplumsal gücün elindeki bir makinedir. Her makine gibi devletin de kendi motor mekanizması, iletim mekanizması ve işletim mekanizması vardır. Motor gücü sınıf çıkarıdır, mekanizması ise ajitasyon, basın, kilise ve okullardaki propaganda, parti, sokak mitingi, dilekçe ve ayaklanmadır. İletim mekanizması, kast, hanedan, zümre ya da sınıf çıkarının ilahi (mutlakıyet) ya da ulusal (parlamentarizm) irade kisvesine bürünmüş yasama örgütüdür. Ve son olarak, işletim mekanizması da hükümet ve polistir, mahkemeler ve cezaevleridir, ordudur.

Devlet kendi başına bir amaç değildir. Devlet, toplumsal ilişkileri örgütlemenin, örgütsüzleştirmenin ve yeniden örgütlemenin devasa bir aracıdır. Kimin elinde bulunduğuna bağlı olarak; derin bir toplumsal dönüşümün kaldıracı da olabilir, örgütlü durgunluğun aracı da.

Adına layık her politik parti, devlet gücünü ele geçirmeye ve böylece devleti, çıkarlarını dile getirdiği sınıfın hizmetine koşmaya çabalar. Proletaryanın partisi olarak Sosyal Demokrasi de, şüphesiz, işçi sınıfının politik egemenliği için uğraş verir.

Proletarya kapitalizmin gelişmesiyle birlikte gelişir ve güçlenir. Bu anlamda kapitalizmin gelişmesi, proletaryanın da diktatörlüğe doğru gelişmesidir. Fakat iktidarın işçi sınıfının eline geçeceği gün ve saat, doğrudan doğruya üretici güçlerin düzeyine değil, sınıf mücadelesi ilişkisine, uluslararası duruma ve son olarak bir dizi öznel etkene (gelenek, inisiyatif, mücadeleye hazır olma) bağlıdır.

Proletarya, ekonomik olarak daha geri bir ülkede, ileri bir kapitalist ülkedekinden daha önce iktidara gelebilir. 1871'de, küçük-burjuva Paris'te, bilinçli olarak "kamu işlerinin yönetimini kendi eline almıştır"; evet yalnızca iki aylığına, fakat İngiltere ve Birleşik Devletler'in büyük ölçekte gelişmiş kapitalist merkezlerinde işçiler iktidarı bir saatliğine bile alamamışlardır. Proletarya diktatörlüğünün, ülkenin teknik güçlerine ve araçlarına şu veya bu şekilde otomatik olarak bağlı olduğu düşüncesi, son derecede basitleştirilmiş bir "ekonomik" materyalizmin önyargısını temsil eder. Böyle bir görüşün Marksizmle hiçbir ortak noktası yoktur.

Parisli işçiler 26 Mart 1871'de iktidarı kendi ellerine aldılarsa, bu, üretim ilişkileri proletarya diktatörlüğü için olgunlaşmış olduğundan ya da bu ilişkiler işçilere "olgunlaşmış" göründüğünden değil; burjuvazinin ulusal savunu konusundaki ihanetinin işçileri iktidarı almaya zorlamasındandır. Marx buna dikkat çekmektedir. Paris'i ve onunla birlikte tüm Fransa'yı savunmak, ancak proletaryayı silahlandırmakla mümkündü. Fakat devrimci bir proletarya burjuvazi için bir tehdittir, hele hele silahlı proletarya, silahlı bir tehdittir. Fransız kitleleri Paris'i kuşatan Bismarck ordularına karşı ayağa kaldırmakla değil de, Fransa'nın gerici ordularını proleter

Paris'in karşısına dikmekle ilgilenen Thiers hükümeti, halkları ve kendileri için mutluluk ve ülkeleri için özgürlük isteyen işçilerin elindeki başkenti terk ederek, Versailles'da gizli planlar yapmaya çekildi. Proletarya, ülkeyi korumak ve kendi kaderinin efendisi olmak zorunda olduğu saatin gelip çattığını anladı. İktidarı almayı reddedemezdi; politik olayların akışı ona bunu dayatıyordu. İktidara hazırlıksız yakalanmıştı. Ne var ki, iktidarı aldığında, yine de, sanki kendi sınıfsal ağırlığının gücüyle –bir o tarafa bir bu tarafa yalpalayarak– doğru yolda ilerlemeye başladı. Marx ve Engels'in açıkladıkları gibi, sınıfsal konumu, her şeyden önce onu devlet iktidarı aygıtını gerektiği gibi yeniden şekillendirmeye zorlamış, aynı zamanda ekonomi alanında da ona doğru politikalar telkin etmişti. Komün çöktüyse, bu hiçbir şekilde üretici güçlerin yetersiz gelişiminden dolayı değil, tamamen politik nitelikte bir dizi sebepten dolayıdır: Paris'in ablukası ve taşradan yalıtılması, son derecede elverişsiz uluslararası koşullar, Komünün kendi hataları, vs.

2. Cumhuriyet ve Proletarya Diktatörlüğü

1871 Paris Komünü şüphesiz sosyalist bir komün değildi; hatta komün rejimi sosyalist devrimin gelişmiş bir rejimi bile değildi. "Komün" yalnızca bir başlangıçtı. O, proletaryanın diktatörlüğünü, sosyalist devrimin gerekli öncülünü inşa etti. Paris'in proletarya diktatörlüğü rejimine girmesi, cumhuriyet ilan etmesinden dolayı değil, doksan delegeden yetmiş ikisini işçilerden seçmesinden ve proleter muhafızın koruması altında kalmasından dolayı idi. Cumhuriyetin kendisinin, aslında kurulmuş bulunan "işçi iktidarı"nın yalnızca doğal ve kaçınılmaz bir ifadesi olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

Sabık Waldeck-Rousseau'nun burjuva kabinesinde, Komünün sabık cellâdı General Gallifet'in yanı başında "sosyalist" bir rehine olarak boy gösteren Alexander Millerand, bu eski sosyalist Millerand, kendi politik sloganı olarak şunu ilân etmişti: "Cumhuriyet sosyalizmin politik formülü, sosyalizm de cumhuriyetin ekonomik içeriğidir." Teslim etmek gerekir ki, bu "politik formül", her tür "sosyalist içerik"ten yoksundur. Biçimsel demokratik organizasyonlar, halk iradesinin ifadeleri olan çağdaş cumhuriyetler, özü itibarıyla mülk sahibi sınıfların diktatörlüğünün devlet "formülleri" olarak kalırlar. İsveç'ten ayrıldığında Norveç, ayrılıktan sonra ilk ortaya çıktığı kılıkta kalabilirdi, yani kendini "sosyalizmin politik formülü"ne zerre kadar dönüştürmeksizin bir cumhuriyet olarak kalabilirdi; bu durumda belediye başkanı Stockmann'la diğer "nüfuzlu kişiler"in saçlarının tek bir teline bile zarar gelmezdi. Ama Norveç kendine bir kral bulmayı tercih etti (yüce ve saygın adayların yedek ordusu ne büyüktür!) ve böylece bağımsız geçici cumhuriyetinin üzerinde son rötuşları yaptı.

Her haliyle bir profesör, aynı zamanda bir liberal yazar ve tüm bunlara ek olarak *Poliarnaia Zvezda (Kuzey Yıldızı)* yazarı Bay Grimm, geçenlerde biz "edebi coşkuya sahip doktrinerlere"; bir "demokratik cumhuriyet"in, ne "her derde deva", ne de "politik örgütlenmenin en mutlak kusursuz biçimi" olduğunu açıkladı. Eğer Bay Grimm, bizim "edebi coşkular"ımızın üzerine dayandığı doktrinlerden azıcık olsun haberdar olsaydı, Sosyal Demokratların "demokratik cumhuriyet"in her derde deva nitelikleri hakkında hiçbir hayal beslemediklerini bilirdi. Konudan uzak olmayan bir örnek alırsak, *Fransa'da İç Savaş*'a yazdığı önsözde Engels harfi harfine şunları

söylemektedir: "Ve halk soydan soya geçen monarşiye duyduğu inançtan kurtulup da, demokratik cumhuriyet için güven beslemeye başladığı zaman, son derece gözü pek bir ileri adım atmış olduğunu sandı. Ama gerçekte devlet bir sınıfın bir başka sınıfı baskı altına almasına yarayan bir makineden başka bir şey değildir ve bu krallıkta ne kadar böyleyse, demokratik cumhuriyette de o kadar böyledir..." Fakat Bay Grimm, monarşiyle cumhuriyetin aynı derecede iyi oldukları varsayımından hareketle, sorunun özünün "devlet iktidarının farklı organları arasındaki doğru ilişkiler"de yattığı şeklindeki pespaye iddiayı öne sürerken, uluslararası sosyalizm, cumhuriyete, proletaryanın onu burjuvazinin elinden çekip alması ve onu "bir sınıfın diğeri üzerindeki bir baskı makinesi" olmaktan çıkarıp insanlığın sosyalist kurtuluşu için bir silaha dönüştürmesi koşuluyla, sosyalist kurtuluşun biricik olanaklı şekli gözüyle bakmaktadır.

3. Ekonomik Gelişme ve Proletarya Diktatörlüğü

Gelişen bir dizi toplumsal çatışmayla, kitlelerin yeni katmanlarının kabarışıyla ve egemen sınıfların politik ve ekonomik ayrıcalıklarına yönelik proletaryanın durmak bilmez saldırıları aracılığıyla, serfliğin ve mutlakıyetin tasfiyesini sosyalist devrimle bağlantılandıran *kesintisiz devrim* düşüncesi sosyalist basında ilk kez formüle edildiğinde, bizim "ilerici" basınımız hep bir ağızdan kin ve öfkeyle ulumuştu. Çok şeye katlanmıştı ama bu kadarı da fazlaydı! Devrim, "meşrulaştırılabilecek" bir yol değildir diye feryat ediyordu. Olağanüstü önlemler ancak olağanüstü koşullarda caizdi. Kurtuluş hareketinin amacı devrimi ebedi kılmak değil, onu derhal *kanun* çerçevesine çekmektir ve saire. "Anayasal Demokrat" olarak adlandırılanların çoğunluğunun tutumu budur ve bunların ortaya attığı her plan, öngörü ve uyarıyı gayretkeşçe kabul eden bu partinin basındaki sözcüleri Struve, Gessen ve Milyukov, çoktan kazanılmış bulunan "yasa" adına devrimin karşısına uzun zaman önce dikilmişlerdi. Ekim grevine kadar, devrimi (feryat figan ederek) Buligin Duması kanalına sokmayı denediler ve bu sonuncusuna karşı her *doğrudan* mücadelenin gericiliğin ekmeğine yağ sürdüğünü ilân ettiler. 17 Ekim bildirisinden sonra, devrime üç buçuk ay sonrası için (6 Ağustostan 17 Ekime) çek kestiler ve Ekim grevini "şanlı" Ekim grevi adıyla cömertçe benimsediler. Fakat bir ders aldıklarının düşünülmemesi için, hayret verici bir beceriklilikle, devrimin Witte Anayasası'nın Procrust yatağına[1] sokulmayı kabul etmesini istediler ve bu anayasaya karşı her doğrudan mücadelenin gericiliğin ekmeğine yağ sürdüğünü ilân ettiler. Devrimin zaman sınırını ancak *post factum*[2] üç ay *uzatabilen* bu bayların, *hiç zaman sınırı olmayan* bir devrim düşüncesinin üzerine dişlerini gıcırdatarak yürümelerinde şaşılacak bir şey yoktur. Ancak bütünüyle istikrarlı bir anayasal rejim; sık yapılmayan seçimleriyle ve eğer mümkünse Sosyal Demokratlara karşı olağanüstü yasalarıyla, liberallerin bu yasalara karşı geleneksel protestolarıyla, uyuşuk muhalif gensoruları ve canlı perde arkası oyunlarıyla –tüm bunlar monarşi, ikili meclis ve imparatorluk ordusu yardımıyla anayasal olarak sesi kısılmış olan kitlelerin kesintisiz kapitalist sömürüsü temeline dayanır–

[1] Yunan mitolojisindeki efsanevi devin, misafir ettiği kişileri yatırdığı ve misafirlerinin boylarını yatağa uydurmak için kol ve bacaklarını çekip uzattığı ya da kesip kısalttığı yatak.

[2] olaydan sonra –ç.n.

ancak böyle bir "kanun" düzeni; bu politikacıları, maruz kaldıkları tüm aşağılanmalara karşın ödüllendirebilir ve sonunda onlara üzerinde "egemen" rolü oynayabilecekleri sahneyi sağlayabilir. Olaylar, uzun süreden beri devrimin yaşama hakkı için onlara dilenme zorunluluğundan bizi kurtardığı gibi, bu önderlerle yeteri kadar alay edip, körlüklerini ve iktidarsızlıklarını acımasızca açığa vurmuştur.

Bu aynı demokrasinin daha az bozulmuş temsilcileri, çoktan tamamlanan anayasal "kazanımlar" adına devrimin karşısına çıkmaya cesaret edemiyorlar. Hatta onlar açısından, bizzat parlamentarizmin yükselişinden önce ortaya çıkan bu parlamenter kretenizm[3] bile, proleter devrime karşı mücadelede güçlü bir silah olarak görünmemektedir. Onlar başka bir yol seçiyorlar; kendi tutumlarını, yasa temeline değil, kendilerine gerçekler olarak görünen şeyler temeline, tarihsel "olanaklar" temeline, politik "gerçekçilik" temeline ve hatta nihayet "Marksizm" temeline dayandırıyorlar. Neden olmasın? Ne de olsa, Venedikli sofu burjuva Antonio da, çok keskin bir zekâyla şuna işaret etmemiş miydi:

Şunu iyi belle Bassanio,
Şeytan kendi amacı için kutsal kitaptan alıntı yapabilir.

Yalnızca bütünlüklü bir dünya görüşünün yokluğunda ortaya çıkan kıymetli ruh özgürlüğüne sahip bu beyler –çoğunlukla eski "Marksistler"dir bunlar– "eleştiri" örtüsü altında Marksizmin devrimci sonuçlarından saklanmaya ve bu aynı Marksizmi Sosyal Demokrasinin devrimci taktiklerine karşı kullanmaya eş derecede heveslidirler. Bizi modası geçmiş bir doktrine körü körüne bağlanmakla ve evrimci Marksizm teorisine temelden ihanet etmekle suçlamakta da aynı ölçüde kararlıdırlar.

Kesintisiz devrim mi? Sosyalist dönüşüm mü? Ama Marksizm, hiçbir toplumsal biçimin kendi içsel eğilimleri en son noktasına dek gelişmeden, kendi içeriğini tüketmeden diğerine yol vermeyeceğini öğretmiyor muydu? Peki Rusya kapitalizmi kendini tüketti mi? Ya da Sosyal Demokratlar, subjektivistler gibi, kapitalizmi ideolojik araçlarla yenmenin olanaklı olduğunu mu düşünüyorlar? vs., vs.. Anayasal Demokratları yeteri kadar ılımlı bulmayan çok inatçı bazı liberaller, "kutsal kitabın sonuçlarını" aktarmaya yatkın eski "Marksistler"den bu argümanları devralırlar. Nitekim, Bay Alexander Kaufman *Poliarnaia Zvezda*'da derin bir ciddiyetle şunu dile getirir: "Birçoğumuz sosyalist idealin nihai zaferine inanarak, Rodbertus'la birlikte, «vadedilen sosyalizm diyarı» için çağdaş [kime göre?] insanlığın yeterince olgunlaşmadığını düşünürüz ve Marx'la birlikte, üretim araçlarının toplumsallaşmasının ancak halkın ve ülkenin üretici güçlerinin tedrici gelişiminden doğabileceğine inanırız." Kendi davasının başarısı için Rodbertus ve Marx'a, Luther'e ve Papa'ya yalvaran bu Bay Kaufman, sosyalizm sorunlarında sürekli olarak utanmadan caka satan liberal eleştirmenlerin şirret cehaletinin canlı bir örneğini sergilemektedir.

Proletarya devlet iktidarını almadan önce, kapitalizm "kendini tüketmeli" imiş. Bunun anlamı nedir? Üretici güçlerin en son noktasına kadar gelişmesi mi? Üretim

---

[3] Kretenizm: Vücudun yeterince büyümemesi, biçimsiz gelişmesi, zihinsel gelişiminin durmasıyla belirlenen bir hastalık –ç.n.

yoğunlaşmasını en son noktaya getirmek mi? Eğer öyleyse, bu en son nokta nedir? Bunun nesnel özellikleri nelerdir?

Geçen on yılların ekonomik gelişmesi gösterdi ki, kapitalizm yalnızca ana üretim kollarını birkaç elde toplamakla kalmayıp, aynı zamanda devasa ekonomik organizmaların çevresini küçük sınai ve ticari yatırımların asalak bir büyümesiyle de sarar. Kapitalizm, tarımda, bazen köylüyü bir tarım ya da sanayi emekçisine, bir sokak satıcısı veya bir serseriye dönüştürerek küçük çaplı üretimi tamamen yok eder; bazen köylü ekonomisini demir bir pençe içerisinde tutarak korur; bazen de büyük toprak sahipleri için bir köylü emek gücünü güvence altına alan küçük, hatta cüce tarımsal yatırımlar yaratır. Kapitalist gelişmenin gerçekleri ve iç içe geçmiş görünümlerinin muazzam yığınından ortaya çıkan budur, yani, toplumsal emeğin ana kollarında hakim olan devasa yatırımlar tarafından meydana getirilen değer, küçük yatırımlar tarafından yaratılan değere kıyasla sürekli olarak büyür ve böylece ekonominin ana kollarının toplumsallaştırılmasını gittikçe kolaylaştırır. Peki eleştirmenlerimizin düşüncesine göre, kapitalizmin kendini tükettiğinin söylenmesi ve proletaryanın "şimdi benim için elimi uzatıp olgunlaşmış meyveyi koparma zamanı geldi" kararını verme hakkının olması için, toplumsal üretimin bu iki kesimi arasındaki yüzde ilişkisi ne olmalıdır?

Partimizin, iktidarı alarak sosyalizmi kendi sosyalist *iradesinin derinliklerinden* hareketle kurmak gibi bir beklentisi yoktur; partimiz, sosyalist inşayı, proletarya iktidara geldiği zaman kesintiye uğramayacağı kabul edilmesi gereken nesnel ekonomik gelişmeye dayandırabilir ve dayandıracaktır. Fakat mesele şudur ki *–ve bu sorunun son derece önemli bir yönüdür–* ilkin, ekonomik gelişme çoktan beridir sosyalizmi nesnel açıdan avantajlı bir toplumsal düzen durumuna getirmiştir ve ikinci olarak ekonomik gelişme hiçbir suretle, özel üretimin yerine toplumsal üretimi geçirmek için, evrimin ana akışına planlı devlet müdahalesinin başlamasının olanaklı olduğu zamanın başlangıcını gösteren bu tür nesnel olarak belirlenmiş momentler içermez.

Şüphesiz şurası tartışılmaz bir doğrudur ki, proletarya iktidarı aldığında ne kadar gelişmiş bir kapitalizm bulursa, sosyalist görevlerin üstesinden gelmesi o kadar kolay, toplumsal üretimin örgütlenmesi o kadar doğrudan, *–ceteris paribus*[4]– sosyalist devrim süreci o denli kısa olur. Mesele *–ve bu da sorunun diğer önemli yönüdür–* devlet iktidarını ele alabileceği anın seçiminin, hiçbir suretle bizzat proletaryaya bağlı olmamasıdır. Kapitalist evrim temelinde gelişen sınıf mücadelesi, kaçınılmaz olan iç eğilimleriyle birlikte, en az ekonomik evrimin kendisi kadar *nesnel* bir süreçtir.

Onun politik ifadesi olan Sosyal Demokrasiye karşı savaşım verebilmek için teorik Marksizmle "bağımsız bir biçimde" flört edenler de dahil tüm burjuva politikacılar için sınıf mücadelesinin mantığı akıl almaz bir şeydir. Sınıf mücadelesi ilişkilerinden doğan her çıkarım, onların bilinçlerinden, cilâlanmış bir cam üzerindeymişçesine kayıp gider. Kapitalizmin gelişmesine ilişkin Marksist teorinin bazı yalıtık önermelerini ezberlemişlerdir, fakat iş sınıf mücadelesi ve bunun nesnel mantığını ilgilendiren herhangi bir konuya gelince, ilkel burjuva barbarlar olarak kalırlar. Toplumsal

[4] diğerleri eşit olmak üzere –ç.n.

ve politik ilişkilerden çıkardığımız bir sonuç olan kesintisiz devrim düşüncesine yanıt vermek amacıyla "nesnel toplumsal gelişme"ye başvurduklarında; bu gelişmenin yalnızca yüzeysel bir tarzda anladıkları ekonomik evrimi değil, hakkında düşünmeye bile tahammül edemedikleri sınıf ilişkilerinin devrimci mantığını da içine aldığını unutuyorlar.

Sosyal Demokrasi, hem nesnel gelişmelerin bilinçli ifadesi olma görevine hem de arzusuna sahiptir. Fakat sınıf mücadelesinin nesnel gelişimi bir kez proletaryanın önüne devlet iktidarının ya da kendi sınıf konumunu ortadan kaldırmanın hak ve görevlerini kendi üzerine alma devrimci alternatifini çıkardığında, Sosyal Demokrasi devlet iktidarının fethini *acil görev emri* addeder. Bunu yaparken aynı zamanda, üretimin büyümesi ve yoğunlaşması gibi daha derin karaktere sahip nesnel gelişim süreçlerini zerre kadar ihmal etmez, fakat şunu belirtir: eğer sınıf mücadelesinin mantığı, ki son tahlilde ekonomik gelişmenin gidişatına dayanır, proletaryayı, burjuvazi kendi ekonomik görevlerini "tamamlamadan" önce (ki o politik görevlerine bile henüz zar zor başladı) bir diktatörlüğe doğru iterse, bu yalnızca tarihin proletaryanın sırtına muazzam güçlükte sorunlar bindirdiği anlamına gelir. Belki de proletarya mücadelede yenilecek, bunların ağırlığı altında yıkılacaktır; olabilir. Fakat proletarya bunlarla yüzleşmeyi reddedemez, aksi takdirde bunun bedeli sınıfın parçalanması ve tüm ülkenin barbarlığa yuvarlanması olur.

4. Devrim, Burjuvazi ve Proletarya

Devrim kırbaçlanacak bir topaç değildir. Ama liberal bir Musa'nın asa vuruşu ya da haykırışıyla yarılabilecek uysal bir Kızıl Deniz de değildir. Biz kesintisiz bir devrimden söz ettiğimizde, yola çıktığımız nokta işçi hareketinin "kanun" sınırları içine çekilmesine karşı duyduğumuz tiksinti değil (ne tip bir kanun? otokrasinin kanunu mu? Witte'ninki mi? Durnovo'nunki mi? Struve'nin yasa önergeleri mi? hangi kanun?), gelişen devrimci mücadele içindeki sınıf ilişkilerini tahlilimizdir. Biz bu tahlili onlarca kez yaptık. Soruna tüm yönlerinden yaklaştık. Olaylar her defasında tahlillerimizi doğruladı. Burjuva politikacılar ve yazarlar bize karşı çok homurdandılar, ama bir kez bile yanıt vermeyi denemiş değiller.

Geçen yıl boyunca, muazzam bir enerji ve yorulmazlık sergileyen devrim, yine de "özgürlükler"e ve "teminatlar"a gerçek bir dayanak olacak tek bir devlet kurumu geliştirmeyi başaramadı. 6 Ağustos Duması boğazlandı. 17 Ekim-11 Aralık Duması felâkete mahkûm edildi. Bu süre boyunca devrim dağının bir fare doğurmasını sabırla bekleyen liberaller, devrimin "meyvesizliği" karşısında korkuyla geri çekildiler. Ama bu arada devrim bu "meyvesizlik"ten onur duyma hakkına sahiptir; bu onun içsel gücünün yalnızca dışsal ifadesidir. Mutlakıyetin mülk sahibi sınıfların şaşkın temsilcileriyle uzlaşma girişiminde bulunduğu ve onlarla kafa kafaya verip anayasal projeler tasarlamaya başladığı her seferinde, daha öncekilerin hepsinden karşılaştırılmaz ölçüde daha güçlü yeni bir devrimci dalga, taslakları silip süpürmekte ve bürokratik ve liberal tasarımcıları da geri savurmakta ya da sular altında bırakmaktadır.

Burjuvazi mutlakıyetin *devrilmesi* yoluyla parlamenter düzenin kazanılması için halka önderlik etme yeteneğinde değildir. Fakat proletaryanın şahsında halk, burjuvaziyi, mutlakıyetle yapılan *anlaşmalar* aracılığıyla anayasal teminatlar elde etmek-

ten alıkoymaktadır. Burjuva demokrasisi proletaryaya yol gösteremez, çünkü proletarya onun peşinden gidemeyecek kadar olgunlaşmıştır; o burjuvaziyi kendi peşine takmayı istemektedir. Ve demokrasinin de liberalizmden bile daha aciz olduğu ortaya çıkıyor. Liberalizm gibi o da halktan kopuktur ve üstelik burjuvazinin toplumsal avantajlarına da sahip değildir. Önemsizdir.

Proletarya, devrimin *biricik* önderi ve *esas* savaş gücüdür. Savaş alanının komutası ondadır ve herhangi bir tavizle ne tatmin olmuştur ne de tatmin olacaktır. Soluklanma molaları ve geçici geri çekilmelerle devrimi zafere taşıyacaktır, ki bu da iktidarı proletaryaya ellerine verecektir.

Geçen yılın olayları temelinde bunun kanıtlanmasına burada girişmeyeceğiz; okuyucuya bu döneme ilişkin Sosyal Demokrat literatürü öneriyoruz.[5]

Burada yalnızca, parlamenter bir düzen için verilen mücadelede burjuvazinin sergilediği içsel güçsüzlüğü göstermek üzere kısa bir ara vereceğiz. Burjuvaziyle monarşi arasındaki bir anlaşmanın bedeli olduğu kadar, bu tip anlaşmaların daimi arenası da olan halk temsili, doğmaya hazır olduğu her seferinde devrim tarafından öldürüldü. Burjuva devrimlerin diğer bir tarihsel kurumu ise, tam da bir embriyon halindeyken ya da daha doğrusu ana rahmine yeni düşmüşken öldürülmüştü: Yurttaş milisi.

Milis (ulusal muhafız), tüm devrimlerin (1789 ve 1848'de Paris, tüm İtalyan devletleri, Viyana ve Berlin'de) ilk sloganı ve ilk kazanımıydı. 1848'de, tüm burjuva muhaliflerin, hatta en ılımlılarının bile sloganı ulusal muhafızdı (yani tüm "eğitimli" ve mülk sahibi sınıfların silahlanması) ve yalnızca, kazanılmış ya da "bahşedilmiş" özgürlüklerin yukarıdan gelecek yıkıcı saldırılardan korunması görevi değil, burjuva mülkiyetini proletaryanın saldırılarından koruma görevi de vardı. Bu nedenle milis, burjuvazinin açık bir sınıfsal talebiydi. "İtalyanlar şunu iyi öğrendiler ki" diyor İtalya birliği konusunda inceleme yapan liberal bir İngiliz tarihçi, "silahlanmış bir yurttaş muhafızı o andan itibaren despotizmi imkânsız kılmıştı. Mülk sahibi sınıflar için de bu, olası bir anarşiye ve alttan alta kaynayan tüm çalkantılara karşı bir güvenceydi" (Bolton King, *History of Italian Unity*, Rusça çeviri, Moskova, 1901, c.1, s.220). Ve hareketliliğin yaşandığı merkezlerde "anarşi"yle, yani devrimci kitlelerle, baş edebilecek yeterli bir askeri güce sahip olmayan egemen gericilik burjuvaziyi silahlandırdı. Mutlakıyet ilk önce muhafazakâr orta-sınıf kentlilerin işçileri sindirmesine ve pasifize etmesine izin verdi ve ardından da kendisi kentlileri silahsızlandırıp pasifize etti.

Ülkemizde, milis sloganı, hiçbir burjuva partisinde destek bulamıyor. Liberallerin silahlanmış olmanın önemini özünde kavramamış olmaları olanaksızdır: Mutlakıyet onlara bu konuda birkaç ders vermişti. Fakat bu koşullarda proletarya olmaksızın ve proletaryaya karşı bir milisin büsbütün olanaksız olduğunu da kavramaktadırlar. Rus işçileri, esnaflar, öğrenciler ve avukatlar omuzlarında kraliyet tüfekleri ve iki

---

[5] Örneğin *Dokuz Ocağa Kadar* adlı broşürümüz ve özellikle yoldaş Parvus'un önsözü. Yine okuyucuya *Naçalo*'daki bazı makaleleri ve Lasalle'ın *Jüri Önünde*'sine yazdığım önsözü öneririz. 1905 Temmuzunda yazılan ve dolambaçlı bir kaderi olan bu önsöz ancak şimdi gün yüzüne çıkıyor.

yanlarında süvari kılıçları taşırken ceplerini taşla dolduran ve ellerinin uzandığı her şeyi taşıyan 1848 işçilerine çok az benziyorlar.

Rusya'da devrimi silahlandırmak, her şeyden önce işçileri silahlandırmak anlamına gelir. Bunu kavrayan ve bundan korkan liberaller, milisten tümüyle vazgeçmektedirler. Onlar, tıpkı işçilerin silahlanmasındansa Fransa ve Paris'i Bismarck'a teslim eden Thiers gibi, hiçbir savaşa girişmeksizin bu mevziyi mutlakıyete terk ediyorlar.

Liberal-demokratik koalisyonun manifestosu olan *Anayasal Hükümet* adlı derlemede, hükümetin devrilme olasılığı üzerinde duran Bay Civelegov, gayet doğru olarak şunu söylemektedir: "Gerektiği anda bizzat toplum, kendi anayasasını savunmak için ayağa kalkmaya hazır olduğunu göstermelidir." Ve bundan, doğal olarak, halkın silahlandırılması talebi çıkacağından, liberal filozof, hükümet darbelerini püskürtmek için "herkesin elinin altında silah bulunmasının hiç de gerekli olmadığı"nı "eklemeyi gerekli" görmektedir. Gerekli olan tek şey, toplumun bir ret cevabı vermeye hazır olmasıdır. Bununla ne kastedildiği meçhuldür. Eğer bu bahanede açık olan bir şey varsa o da şudur: bizim demokratlarımızın yüreklerindeki silahlanmış proletarya korkusu, otokrasi askerlerinden duydukları korkuya ağır basmaktadır.

İşte bu yüzden, devrimin silahlandırılması görevi, tüm ağırlığıyla proletaryaya düşmektedir. Ve 1848 burjuvazisinin sınıf talebi olan yurttaş milisi, bizim ülkemizde, ta başından itibaren, halkın ve her şeyden önce de proletaryanın silahlanması talebi olarak ortaya çıkar. Rus devriminin tüm kaderi bu soruna bağlıdır.

5. Proletarya ve Köylülük

İktidarı fetheder etmez proletaryanın karşılaşacağı ilk görevler politik görevler olacaktır: Konumunu pekiştirmek, devrimi silahlandırmak, gericiliği silahsızlandırmak, devrimin tabanını genişletmek, devleti yeniden inşa etmek. Bu görevlerin, özellikle sonuncusunun yerine getirilmesinde, Paris Komünü deneyimi Rus proletaryası tarafından unutulmayacaktır. Mevcut polis ve ordunun kaldırılması, halkın silahlandırılması, mandarin bürokrasinin dağıtılması, tüm memurların seçilmesi ilkesinin getirilmesi, bu memurların ücretlerinin eşitlenmesi, devletle kilisenin ayrılması; bunlar, Komün örneğinden yola çıkarak, daha en başından itibaren yerine getirilmesi gereken önlemlerdir.

Ne var ki proletarya, devrimin tabanını genişletmeksizin iktidarını pekiştiremeyecektir. Emekçi kitlelerin büyük bir kesimi, özellikle kırdakiler, ancak devrimin öncü gücü olan kent proletaryası devletin başına geçtikten sonra devrimin içine çekilebilecek ve politik olarak örgütlenebilecektir. Devrimci ajitasyon ve örgütlenme, devlet olanaklarının yardımıyla yürütülecektir. Son olarak, bizzat yasama gücü halk kitlelerinin devrimcileşmesinin güçlü bir silahı haline gelecektir.

Buna ek olarak, burjuva devriminin tüm yükünü proletaryanın omuzlarına yükleyen toplumsal-tarihsel konumumuzun niteliği, işçi hükümeti için yalnızca büyük güçlükler yaratmakla kalmayacak, bunun yanı sıra ona pah biçilmez avantajlar da sağlayacaktır. Bu, proletarya ve köylülük arasındaki ilişkileri de etkileyecektir.

1789-1793 ve 1848 devrimlerinde iktidar ilk önce mutlakıyetten burjuvazinin ılımlı unsurlarına geçti ve bu unsurlar devrimci demokrasi iktidarı kendi ellerine almadan

önce ya da almaya hazırlanırken köylülüğü özgürleştirdi (bunu nasıl yaptığı ayrı bir sorun). Serflikten kurtulan köylüler, "şehirliler"in tüm politik girişimlerine, yani devrimin sonraki gidişatına ilgilerini kaybettiler; ve "düzen"in ayakları dibine ağır bir temel taşı gibi serilerek, devrimi Sezarcı ya da geleneksel mutlakıyetçi gericiliğe teslim ettiler.

Rus devrimi, daha önce de söylendiği gibi, demokrasinin en temel sorunlarını çözebilecek herhangi bir burjuva anayasal düzenin kurulmasına olanak vermemektedir. Witte tipi reformcu-bürokratlara gelince, onların tüm aydın çabaları, kendi varoluş mücadeleleri tarafından boşa çıkarılmaktadır. Bunun sonucu olarak köylülüğün – hatta bir *zümre* olarak *tüm köylülüğün*– en temel devrimci çıkarlarının kaderi, devrimin bütününün kaderine, yani proletaryanın kaderine bağlıdır.

İktidardaki proletarya, köylülüğün önünde kurtarıcı bir sınıf olarak belirecektir.

Komün gibi o da köylülere şöyle seslenme hakkına sahip olacaktır: "Bizim zaferimiz, sizin zaferinizdir."

Proletaryanın egemenliği, yalnızca demokratik eşitlik, özgür öz-yönetim, vergi yükünün tüm ağırlığının mülk sahibi sınıflara kaydırılması, daimi ordunun silahlı halkın içinde eritilmesi ve kiliseye zorunlu katkıların kaldırılması anlamına değil, aynı zamanda, toprak ilişkilerinde köylüler tarafından gerçekleştirilen tüm devrimci değişikliklerin (el koymalar) tanınması anlamına da gelecektir. Proletarya bu değişiklikleri tarım alanında alınacak daha ileri devlet tedbirlerinin kalkış noktası yapacaktır. Bu koşullarda Rus köylüsünün daha en başından itibaren devrimin ilk ve en zor döneminde proleter rejimin (işçi demokrasisi) desteklenmesindeki çıkarı, Fransız köylüsünün, süngülerin zoruyla yeni mülk sahiplerine kendilerine düşen toprak parçasının dokunulmazlığını garanti eden Napoleon Bonaparte'ın askeri rejimini desteklemekteki çıkarından her halükârda daha az olmayacaktır. Bunun anlamı, köylülüğün desteğini sağlamış olan proletaryanın önderliğinde toplanan halk temsilinin, işçi demokrasisinin egemenliğinin demokratik bir biçiminden başka bir şey olmayacağıdır.

Ama köylülük proletaryayı dışarı itip, onun yerini işgal edemez mi? Bu olanaksızdır. Tüm tarihsel deneyim bu önermeyi reddeder. Tarihsel deneyim, köylülüğün *bağımsız* bir politik rol oynamaktan tümüyle aciz olduğunu göstermektedir.[6]

---

[6] Bu ve daha önceki görüşler, "Köylü Birliği"nin gelişmesi ve yükselişi olgusunca çürütülmüyor mu? Hiç değil. Nedir "Köylü Birliği"? Tarım reformu ve demokratik bir altüst oluş uğruna, kitle arayışındaki radikal demokrasinin belli unsurlarıyla köylülüğün –kuşkusuz en alt katmanları *değil*– bilinçli öğelerinin birliği.
"Köylü Birliği" ne denli hızla büyürse büyüsün, onun köylü kitlelerinin politik örgütü haline gelmekten son derece uzak bir durumda olduğundan en küçük bir şüphe duyulamaz. Devrim öylesine bir tempoda gelişmektedir ki, –diğer tüm mülahazalar bir yana– "Köylü Birliği"nin, mutlakıyetin nihai yıkılışı ve iktidarın devrimin eline geçişi sırasında, örgütlü proletaryanın ciddi bir rakibi haline gelebileceğini kabul etmek imkânsızdır. Dahası, unutulmamalıdır ki, temel devrimci çarpışmalar kentlerde gerçekleşmektedir –ve tek başına bu bile "Köylü Birliği"ne yardımcı bir askeri müfreze rolünü biçer, ki bu da onun politik güçler sahnesindeki yerini belirler.
"Köylü Birliği"nin varlık nedenini oluşturan tarım programına ("toprak kullanımında eşitlik") gelince, şunu söylememiz gerekir: Tarımsal hareketin gelişmesi ne kadar yaygınlaşır

Kapitalizmin tarihi kırın kente boyun eğişinin tarihidir. Avrupa kentlerinin sınai gelişmesi, tarımsal üretim alanında feodal ilişkilerin daha fazla sürmesini bir noktada olanaksızlaştırmıştır. Ama kırsal kesimin kendisi, feodalizmin tasfiyesi devrimci göreviyle başa çıkacak bir sınıfı ortaya çıkarmadı. Köyler üzerinde politik bir hegemonya kuran ve devlet ve mülkiyet ilişkilerindeki devrimi köylere yayan devrimci güçleri geliştiren de, tarımı sermayeye tâbi kılan bu aynı kent idi. Gelişmenin ilerlemesiyle birlikte kırsal kesim sermayenin ekonomik kölesi durumuna, köylülük de burjuva partilerin politik kölesi durumuna düşer. Bu partiler köylülüğü kendi politik çiftliklerine ve seçmen av sahalarına dönüştürerek, parlamenter politikada feodalizmi yeniden canlandırırlar. Çağdaş burjuva devlet köylülüğü militarizm ve vergiler vasıtasıyla tefeci sermayenin kursağına doğru itmekte ve devlet papazları, devlet okulları ve kışla ahlâksızlığı aracılığıyla da onu tefeci politikanın kurbanı haline getirmektedir.

Rus burjuvazisi tüm devrimci mevzilerini proletaryaya terk edecektir. Köylüler üzerindeki hegemonyasını da teslim etmek zorunda kalacaktır. İktidarın proletaryaya geçmesiyle ortaya çıkacak böyle bir durumda, köylülüğün işçi demokrasisi rejimine tutunmaktan başka bir alternatifi olmayacaktır; bunu burjuva rejime tutunmasından genellikle hiç de fazla olmayan bir bilinçle yapsa bile, durum değişmeyecektir. Fakat her burjuva partisi, köylülüğün oylarını kazanır kazanmaz, iktidarını köylülüğü yağmalamak için kullanmakta acele edip, türlü ümit ve vaatlerle onu aldatıp, sonra da umulabilecek en kötü ceza olarak yerini başka bir kapitalist partiye bırakırken; proletarya, köylüler tarafından desteklendiğinde, kırsal kesimin kültürel düzeyinin yükselmesi ve köylülerin politik bilincinin gelişmesi için tüm güçleri seferber edecektir.

Marx, Fransız köylüsünün önyargısı konusunda şunları söylemektedir: "... Bu önyargı Komünün köylülüğün canlı çıkarlarına ve ivedi gereksinimlerine yönelttiği çağrıya nasıl direnebilirdi? Köylü Meclisi, Komünal Paris'in taşra illeri ile üç aylık özgür haberleşmesinin –bu gerçekte onların en büyük korkusuydu– köylülüğün genel bir ayaklanmasını getireceğini biliyordu ve bu sığır vebasının yayılmasını durdurmak için Paris'in çevresine bir polis ablukası kurma hevesleri de buradan geliyordu."

Söylenenlerin tümünden, "proletaryanın ve köylülüğün diktatörlüğü" görüşüne nasıl yaklaştığımız açıktır. Sorunun özü, bunu ilkesel olarak kabul edilir görüp görmememizde, böyle bir politik işbirliğini "istememiz ya da istememiz"de değildir. Biz yalnızca bunu gerçekleştirilemez bir şey olarak düşünüyoruz; en azından doğrudan ve ivedi anlamıyla.

Gerçekten de, bu tip bir koalisyon ya varolan burjuva partilerden birinin köylülük üzerinde egemenlik kazandığını ya da köylülüğün kendi güçlü partisini yarattığını varsayar. Göstermeye çalıştığımız gibi, bunlardan ne biri ne de diğeri olanaklıdır.

---

ve derinleşirse, toprağa el konulması ve yeniden dağıtılması noktasına ne kadar çabuk ulaşılırsa, sınıfsal, yerel, kültürel ve teknik binlerce çelişki nedeniyle "Köylü Birliği" de o kadar çabuk dağılacaktır. Bu birliğin üyeleri, tarım devriminin köylerdeki organları olan *köylü komitelerin*de kendi paylarına bir nüfuza sahip olacaklardır, ancak hiç kuşku yok ki, *ekonomik-idari* kurumlar olan köylü komiteleri, çağdaş toplumun temel özelliklerinden birini oluşturan kırın kente *politik* bağımlılığını ortadan kaldıramazlar.

Bununla birlikte, proletarya diktatörlüğü, köylülüğün –üstelik yalnızca köylülüğün değil, aynı zamanda küçük burjuvazi ve aydınların da– tüm ilerici ve gerçek çıkarlarını kesin olarak temsil edecektir. "...Komün" der Marx, "bu nedenle Fransız toplumunun tüm sağlıklı unsurlarının gerçek temsilcisiydi ve onun için de gerçekten ulusal hükümet idi."

Fakat yine de *proletarya diktatörlüğü* idi.

6. Proletarya Diktatörlüğünün Yöntem ve Hedefleri

Proletarya diktatörlüğü, hiçbir şekilde, devrimci örgütün proletarya üzerindeki diktatörlüğü anlamına gelmez, tersine proletarya *aracılığıyla* toplumun tümü üzerindeki bir diktatörlüğü ifade eder. Ve bu en iyi şekilde Paris Komünü tarafından gösterilmiştir.

Mart 1848 Viyana devrimi, burjuva toplumun halen kararlı bir devrimci politika izlemeye muktedir tek kesimi olan öğrenciler tarafından yönetildi. Örgütsüz, politik deneyimden ve bağımsız bir önderlikten yoksun proletarya, öğrencilerin peşinden gitti. Bütün kritik anlarda işçiler daima, "kafalarıyla çalışan beyler"e, "elleriyle çalışanlar"ın yardımını sundular. Öğrenciler kâh işçileri savaşa çağırmış, kâh işçilerin varoşlardan kente akmalarını kendileri önlemişlerdi. Kimi zaman da Akademik Lejyon'un silahlarına dayanan politik otoriteleri aracılığıyla, işçilerin kendi bağımsız taleplerini yükseltmelerini yasaklamışlardı. İşte bu, proletarya *üzerindeki* yardımsever devrimci diktatörlüğün en açık biçimiydi.

Paris Komününde her şey proletaryanın politik bağımsızlığı temeli üzerine kurulmuştu. Ulusal Muhafız Merkez Komitesi, Komünün proleter seçmenlerine, yalnızca işçiler arasından seçilen insanların kendilerine iyi hizmet edebileceğinin unutulmaması gerektiği uyarısında bulunmuştu. "Tuzu kuru birinin bir işçiyi kendi kardeşi olarak düşünme eğiliminde olması oldukça nadir bir durum olduğuna göre" diyordu Merkez Komitesi, "mülk sahiplerinden uzak durun." Komün proletaryanın yürütme komitesiydi, Ulusal Muhafız onun ordusu, memurlar da sorumlu uşakları. Bu proletarya diktatörlüğüydü.

1906'nın Rus işçi sınıfı, 1848'in Viyana işçi sınıfından tümüyle farklıdır. Bunun en güzel kanıtı, tüm Rusya'da İşçi Delegeleri Sovyetlerinin deneyimidir. Bunlar bir kargaşa anında proleter kitleler üzerinden iktidarı ele geçiren, önceden hazırlanmış komplocu örgütler değildirler. Hayır, kendi devrimci mücadelesini koordine etmek için bu kitle tarafından planlı bir biçimde yaratılmış organlardır bunlar. Kitleler tarafından seçilmiş bulunan ve kitlelere karşı sorumlu olan bu Sovyetler, bu kayıtsız şartsız demokratik kurumlar, devrimci sosyalizm ruhuyla en kararlı sınıf politikasını yürütürler. Bunlar henüz geçici bir hükümet olmaktan uzaktırlar; hatta şu an için onlardan bir şey çıkmayabilir de. Ama bir geçici hükümetin gelecekteki yerel dayanak noktaları oldukları su götürmezdir. Ve İşçi Sovyetlerinin tüm etkinliği açıkça göstermektedir ki, iktidardaki Rus proletaryasının politikası, 1871 Komünüyle karşılaştırıldığında yeni ve muazzam bir ileri adım olacaktır.

Parisli işçiler, der Marx, Komünden mucizeler beklemediler. Şimdi de biz, proletarya diktatörlüğünün bir anda mucizeler yaratmasını beklememeliyiz. Devlet iktidarı her şeye kadir değildir. Proletaryanın yapması gereken tek şeyin iktidarı ele geçir-

mek olduğunu ve ardından birkaç kararnameyle kapitalizmin yerine sosyalizmi geçirebileceğini düşünmek saçmalık olurdu. Ekonomik yapı devlet etkinliğinin bir ürünü değildir. Proletaryanın yapabileceği tek şey, kolektivizm yönündeki ekonomik evrimin gidişatını kolaylaştırmak ve kısaltmak için devlet iktidarını tüm enerjisiyle kullanmaktır.

Proletarya işe sözde asgari program dahilindeki reformlarla başlayacaktır; ve bunlardan hareketle tam da kendi konumunun mantığı gereği kolektivist tedbirler almaya zorlanacaktır.

Sekiz saatlik işgününü ve ağır bir müterakki gelir vergisi sistemini yürürlüğe koymak, diğerlerine göre daha basit bir görev olacaktır, ama burada da sorunun esas ağırlığı, "yasa"nın çıkartılmasında değil onun yürürlüğe konuşunun örgütlenmesinde yatmaktadır. Asıl güçlük (ve işte burada kolektivizme geçiyoruz!), bu yasaların çıkarılmasına cevaben sahipleri tarafından kapatılacak fabrika ve işletmelerde üretimin devlet tarafından örgütlenmesindedir.

Ayrıca, miras hakkını kaldıran bir yasa çıkarmak ve bu yasayı pratiğe geçirmek de görece basit bir görev olacaktır; para-sermaye olarak aktarılan az bir miras da, proletarya için herhangi bir güçlüğe yol açmayacak ve onun ekonomisine yük olmayacaktır. Ama toprağın ve sanayi sermayesinin varisi olarak öne çıkması, işçi hükümetinin üretimin toplumsallaştırılmış bir temelde örgütlenmesi görevini kendi üzerine alması anlamına gelir.

Aynı şey, ama bu kez çok daha geniş bir ölçekte, bedelli ya da bedelsiz mülksüzleştirme için de söylenebilir. Bedelli mülksüzleştirme politik açıdan avantajlıdır, fakat mali açıdan güçlükler taşır; bedelsiz mülksüzleştirme ise mali avantajlara sahiptir fakat politik güçlükler arz eder. Ama mali ya da politik güçlüklerden daha büyükleri, ekonomik ve örgütsel güçlükler olacaktır.

Tekrarlıyoruz: Proleter bir hükümet mucizeler yaratan bir hükümet demek değildir.

Üretimin toplumsallaştırılması en az güçlük çıkaran alanlardan başlayacaktır. Toplumsallaştırılmış üretim sektörü ilk dönemde özel iktisadi teşebbüslerle meta değişimi yasaları aracılığıyla bağlantılı olan adacıklar görünümünde olacaktır. Toplumsallaştırılmış ekonominin işgal ettiği alan büyüdükçe, onun avantajları çok daha belirginleşecek, yeni politik rejim kendisini çok daha istikrarlı hissedecek, proletaryanın sonraki ekonomik tedbirleri daha da cesur olacaktır. Proletarya bu tedbirlerde yalnızca ulusal üretici güçlere değil, uluslararası tekniğe de yaslanacaktır, tıpkı devrimci politikasında yalnızca doğrudan verili ulusal sınıf ilişkilerine değil, aynı zamanda uluslararası proletaryanın tüm bir tarihsel deneyimine de dayanması gibi.

Dahası, devrimin kendisine sağladığı iktidarı elinde bulunduran Rus proletaryası kendi ulusal davasının kaderini dünya sosyalizmi davasına derhal ve doğrudan bağlamak için koşulların gerektirdiği her şeyi yapacaktır.[7] Bu yalnızca proleter politikanın genel uluslararası ilkelerinin bir gereği olmakla kalmayıp bundan öte bir şeydir; sınıf olarak kendini koruma güdüsünün güçlü sesi onu bu yola girmeye zorlayacaktır.

---

[7] Genel anlamda, yukarıda adı geçen Lasalle'ın nutkuna yazdığımız Önsöz'deki devrimin uluslararası perspektiflerinden bahsediyoruz.

Rus proletaryası geri savrulmayacak, büyük davasını sonuca ulaştırmayı başaracaktır. Tek bir şartla: büyük devrimimizin ulusal çerçevesini nasıl kırıp aşacağını ve onu emeğin dünya çapındaki zaferinin başlangıcı haline nasıl getireceğini bilirse.

St.Petersburg, Aralık 1905

Paris Komünü

Tarihte devrimler çoğu kez savaşları izler.

İşçi kitleleri olağan dönemlerde bir köle gibi uysalca çalışarak, alışkanlıkların büyük baskısına boyun eğerek her Allahın günü didinip dururlar. Kapitalizme sadakatle hizmet eden bu alışkanlık olmasa, ne bekçiler ne polis, ne gardiyanlar ne de cellâtlar kitleleri boyunduruk altında tutabilirler.

Kitlelere eziyet eden ve onları yıkıma uğratan savaş, egemenler için de tehlikelidir; çünkü savaş, halkı bir çırpıda alışılmış durumundan çekip çıkarır, gümbürtüsüyle en geri ve cahil unsurları uyandırır ve onları enine boyuna düşünmeye ve etraflarına bakınmaya zorlar.

Savaş ve Devrim

Egemenler milyonlarca emekçiyi alevlerin içine iterek, alışkanlıklar yerine yalanlara ve vaatlere başvurmak zorunda kalırlar. Burjuvazi kendi savaşını kitlelerin âlicenap ruhunda değerli addedilen özelliklere boyayarak sunar: Savaş "Özgürlük" içindir, "Adalet" içindir, "Daha İyi Bir Yaşam" içindir! Kitleleri en derin noktalarına dek harekete geçiren savaş, değişmez bir biçimde onları aldatarak sonlanır: onlara yeni yaralar ve zincirler dışında hiçbir şey getirmez. Bu nedenle aldatılan kitlelerin savaştan doğan gergin durumu, çoğu kez egemenlere karşı bir patlamaya yol açar; savaş devrimi doğurur.

On iki yıl önceki Rus-Japon Savaşı sırasında yaşanan buydu: bu savaş, halkın hoşnutsuzluğunu derhal arttırmış ve 1905 devrimine yol açmıştı.

Kırk altı yıl önce Fransa'da da bu olmuştu. 1870-1871 Fransa-Prusya Savaşı işçilerin isyanına ve Paris Komününün oluşumuna yol açmıştı.

Komün

Parisli işçiler burjuva hükümet tarafından silahlandırılmış ve başkentin Alman birliklerine karşı savunulması için Ulusal Muhafız içinde örgütlendirilmişlerdi. Fakat Fransız burjuvazisini, Hohenzollern birliklerinden duyduğu korkudan çok daha fazla kendi proleterlerinin korkusu sardı. Paris teslim olduktan sonra, Cumhuriyetçi hükümet işçileri silahsızlandırmaya girişti. Ama savaş onlarda çoktan bir isyan ruhunu canlandırmıştı. Parisli proleterler, tezgâhlarına geri dönmeyi ve silahlarını ellerinden bırakmayı reddettiler. Silahlı işçilerle hükümet birlikleri arasında bir çarpışma oldu. Tarih 18 Mart 1871 idi. İşçiler galip gelmişlerdi; Paris ellerindeydi ve 28 Martta başkentte Komün olarak bilinen bir proleter hükümet kurdular. Ancak

bu uzun sürmedi. Komünün son direnişçileri de, kahramanca bir direnişten sonra 28 Mayısta burjuva birliklerin saldırısı karşısında yenik düştüler. Bunu, proleter devrime katılanları hedef alan kanlı misillemelerin yapıldığı haftalar ve aylar izledi. Fakat kısa süren varlığına rağmen Komün, proleter mücadele tarihindeki en önemli olay olarak kaldı. İlk kez Paris işçilerinin deneyimleri temelinde, dünya proletaryası *proleter devrimin* ne olduğunu, onun amaçlarının ve izlemesi gereken yolların neler olduğunu görebiliyordu.

Komünün Başarıları

Tüm yabancıların işçi hükümetine seçilebilmesini kabul ederek işe başlayan Komün şunu ilân etti: "Komünün bayrağı Dünya Cumhuriyetinin bayrağıdır."

Komün dini okulları ve devleti tasfiye etti, ölüm cezasını kaldırdı, Vendome Sütununu (şovenizm anıtı) yıktı, maaşlarını bir işçinin ücretini geçmeyecek düzeyde tutarak tüm resmi görev ve mevkileri halkın gerçek hizmetkârlarına devretti.

Komün üretimi toplumsal bir temel üzerinde başlatmak için, korku içindeki kapitalistler tarafından kapatılan fabrika ve imalâthanelerin sayımını başlattı. Bu, ekonomik yaşamın sosyalist örgütlenmesine doğru atılan ilk adımdı.

Ancak Komün niyetlendiği önlemleri hayata geçirmeyi başaramadı: Ezildi. Fransız burjuvazisi "ulusal düşmanı" Bismarck'la *–ki derhal onun sınıf müttefiki haline gelmişti–* işbirliğine giderek, gerçek düşmanı olan işçi sınıfının isyanını merhametsizce bastırdı. Komünün görevleri ve planları gerçekleşmedi. Fakat bu plan ve görevler, tüm dünyada proletaryanın en iyi evlâtlarının yüreklerinde yerlerini buldular. Bunlar mücadelemizin devrimci vaatleri haline geldiler.

Ve bugün, 18 Mart 1917'de, Komün imgesi daha önce hiç olmadığı kadar açık biçimde önümüzde durmaktadır, zira aradan geçen uzun zamandan sonra büyük devrimci savaşlar çağına bir kez daha girmiş bulunuyoruz.

Dünya Savaşı

Dünya savaşı, on milyonlarca emekçiyi, içinde bir ot gibi yaşadıkları ve çalıştıkları alışılmış koşulların dışına çıkarmıştır. Şimdiye kadar bu yalnızca Avrupa'da gerçekleşti; yarın aynı şeyi Amerika'da da göreceğiz. Daha önce işçi kitlelerine hiçbir zaman böyle sözler verilmemişti. Onlar için hiç böyle gökkuşakları çizilmemişti. Hiçbir zaman bu savaş sırasındaki kadar övülmemişlerdi. Daha önce hiçbir zaman mülk sahibi sınıflar, "Anayurt Savunusu" adıyla sürdürülen bu yalanı savunma adına halktan bu denli kan istemeye cüret etmemişlerdi. Ve daha önce hiçbir zaman emekçiler bu kadar aldatılmamış, ihanete uğramamış ve bugünkü kadar cefa çekmemişlerdi.

Kan ve çamurla dolu çukurlarda, açlıktan kıvranan şehirlerde ve köylerde milyonlarca yürek, öfke, hiddet ve üzüntüyle çarpıyor. Ve sosyalist ideallerle ilişkili bu duygular devrimci şevke dönüşüyor. Yarın alevler işçi kitlelerin güçlü isyanlarında parlayacaktır.

Rus proletaryası devrimin uzun yoluna çoktan koyulmuştur ve bunun etkisiyle dünyanın gördüğü en rezil despotizmin temelleri yıkılıp parçalanmaktadır. Ne var ki

Rusya'daki devrim, Avrupa'nın bütünündeki ve tüm dünyadaki proleter ayaklanmaların yalnızca bir müjdecisidir.

Komünü Hatırla! Biz sosyalistlerin başkaldıran işçi kitlelerine diyeceği budur. Burjuvazi sizi bir yabancı düşmana karşı silahlandırdı. Silahlarınızı geri vermeyi reddedin, tıpkı Parisli işçilerin 1871'de reddettiği gibi! Karl Liebknecht'in çağrısına kulak verin ve bu silahları gerçek düşmanınıza, kapitalizme çevirin! Devlet makinesini onların ellerinden söküp alın! Onu, burjuvazinin baskı aracından proletaryanın özyönetim aygıtına dönüştürün. Bugün Komün dönemindeki atalarınızdan sonsuz ölçüde daha güçlüsünüz. Tüm asalakları tahtlarından indirin! Topraklara, madenlere ve fabrikalara kendi kullanımınız için el koyun. Çalışmada kardeşlik; emeğin meyvelerinden yararlanmada eşitlik!

Komünün bayrağı, Dünya Emek Cumhuriyetinin bayrağıdır.

New York, 17 Mart 1917

Paris Komünü ve Sovyet Rusya

Proletarya tarafından gerçekleştirilen kısa süreli ilk devrim, proletarya açısından düşmanının zaferiyle sonuçlanmıştı. 18 Marttan 28 Mayısa kadar süren bu kesit 72 gün sürdü.

18 Mart 1871 Paris Komünü, P.L.Lavrov, Petrograd, Kolos Yayınevi, 1919.

Komündeki Sosyalist Partilerin Olgunlaşmamışlığı

1871 Paris Komünü, henüz cılız olsa da, işçi sınıfının kendi üstünlüğünü dayatmaya dönük ilk tarihsel girişimiydi. Deneyiminin son derece sınırlı karakterine, katılanların toyluğuna, programının karışıklığına, liderleri arasındaki birliğin eksikliğine, planlarının kararsızlığına, yürütme organlarının ümitsiz paniğine ve tüm bunlar tarafından ölümcül bir şekilde hızlandırılan korkunç yenilgisine rağmen, Komünün anısını kalbimizde yaşatıyoruz. Komünün şahsında, Lavrov'un sözleriyle "henüz soluk olsa da, proleter cumhuriyetin ilk şafağı"nın anısını aziz tutuyoruz. Kautsky'nin tam tersine. Komün ve Sovyet iktidarı arasında kaba türden maksatlı bir karşıtlığa büyük yer ayırdığı kitabında Kautsky, Komünün asıl üstünlüklerini, bizim onun talihsizliği ve hatası olarak gördüğümüz özelliklerinde bulur.

Kautsky cansiperane bir uğraşla, 1871 Paris Komününün "yapay olarak" hazırlanmadığını, partimiz tarafından dikkatle hazırlanan Ekim Devriminin tersine, devrimcileri gafil avlayarak ansızın ortaya çıktığını gösteriyor. Bu inkâr edilemez. Gerici düşüncelerini açıkça formüle etmeyi göze alamayan Kautsky, 1871 Paris devrimcilerinin, proleter ayaklanmayı öngörmediklerinden dolayı, yani kaçınılmaz olanı öngörmediklerinden ve onu bilinçli olarak karşılamadıklarından dolayı övgüyü hak edip etmediklerini açıkça belirtmiyor. Bununla birlikte, Kautsky'nin tüm tablosu okuyucuda adeta şu düşünceyi oluşturacak tarzda kurulmuştur: Komünarlar yalnızca talihsizliğe uğramışlardı (Bavyeralı filisten Vollmar, bir keresinde, Komünarların iktidarı ele geçirmek yerine yataklarına gidip yatmadıklarından duyduğu kederi ifade etmişti) ve bu yüzden merhamete layıktılar. Bolşevikler bilinçli olarak bu talihsizliği (iktidarın fethi) göğüslemeye çıktılar ve bu yüzden, ne bu ne de öte dünyada onlara af yoktur. Sorunun böyle konulması, kendi iç tutarsızlığı içinde inanılmaz görülebilir. Her şeye rağmen, hiçbir şeyi görmemek ve önceden kestirmemek için kafalarını omuzlarının içine çeken Kautskyci "Bağımsızlar"ın konumundan kaçınılmaz bir şekilde bu çıkmaktadır; ve onlar eğer ileriye doğru hareket ediyorlarsa bu yalnızca arkadan güçlü bir başlangıç vuruşuna maruz kaldıkları içindir.

Kautsky'ye göre, "Paris'i küçük düşürmek, ona kendisini yönetme hakkı vermemek, onu başkent konumundan yoksun bırakmak ve ardından daha büyük bir özgüvenle

monarşist bir *hükümet darbesi*ne girişmek için onu silahsızlandırmak, Ulusal Meclis'in ve onun seçtiği yürütme erkinin başı Thiers'in en önemli göreviydi. Paris ayaklanmasına yol açan çatışma bu durumdan kaynaklandı.

"Bunun, Bolşeviklerin gerçekleştirdiği hükümet darbesinin niteliğinden ne kadar farklı olduğu açıktır; Bolşevikler güçlerini barışa duyulan özlemden alıyorlardı, köylülük arkalarındaydı ve Ulusal Meclis'te karşılarında monarşistler değil, SR'ler ve Menşevik Sosyal Demokratlar vardı.

"Bolşevikler, tüm devlet mekanizmasını bir hamlede kendilerine teslim eden iyi hazırlanmış bir hükümet darbesi sayesinde iktidara geldiler; muhaliflerini –ki bunlar arasında proleter muhalifleri de vardı– ortadan kaldırmak için bu devlet aygıtını en enerjik ve en acımasız bir şekilde derhal kullanmaya giriştiler.

"Öte yandan hiç kimse Komün ayaklanmasına devrimciler kadar şaşırmamıştı ve bunların hatırı sayılır bir kesimi için çatışma hiç istenmeyen bir şeydi."

Kautsky'nin burada Komünarlarla ilgili yazdıklarının gerçek anlamının daha açık olarak kavranması için, aşağıdaki kanıtı ileri sürmemize izin verin:

"1 Mart 1871'de," diye yazar Lavrov çok eğitici kitabında, "yani İmparatorluğun çökmesinden altı ay sonra ve Komünün patlamasından birkaç gün önce, Paris Enternasyonalinin önde gelen şahsiyetlerinin henüz hiçbir kesin politik programı yoktu."

"18 Marttan sonra" der aynı yazar, "Paris proletaryanın ellerindeydi, fakat bu beklenmedik iktidarın altında ezilen liderler en temel önlemleri almadılar."

"Ulusal Muhafız Merkez Komitesinin bir üyesi 'size altından kalkamayacağınız kadar büyük bir rol düştü ve tek amacınız da sorumluluktan yakanızı sıyırmak' demişti. Bunda gerçek payı oldukça fazlaydı" diye yazar Komün tarihçisi ve Komünar Lissagaray. "Fakat eylem anında bizzat ön örgütlenme ve hazırlığın olmayışı, çoğu kez, tam da kişilere atfedilen rollerin, onların oynayabileceklerinden çok daha büyük olmasının nedenidir."

Bundan da görülebilir ki (sonradan daha da aşikâr olacaktır), Paris sosyalistlerinin doğrudan bir iktidar mücadelesinden yoksun oluşlarının nedeni, üst düzey taktik değerlendirmeler değil onların teorik şekilsizlik ve politik acizlikleriydi.

Hiç şüphemiz yok ki, Kautsky'nin Komün geleneğine bağlılığı, Almanya'daki proleter devrimi "hiç istenmeyen bir çatışma" olarak selâmlayacak olan olağanüstü şaşkınlığında esas ifadesini bulacaktır. Ancak bunun, gelecek kuşaklar tarafından onun saygınlığıyla bağdaştırılıp bağdaştırılmayacağından şüpheliyiz. Gerçekte onun tarihsel analojileri, kafa karışıklığının, savsaklamanın ve hileli fikirlerin bir bileşimi olarak tanımlanmalıdır.

Thiers'in Paris'e ilişkin niyetleri, Çeretelli ve Çernov'un alenen desteklediği Milyukov tarafından da Petrograd için besleniyordu. Kornilov'dan Potressov'a kadar hepsi, günlerce, Petrograd'ın ülkeden yabancılaştığını, onunla hiçbir ortak tarafının kalmadığını, ahlâki açıdan tümüyle bozulduğunu ve iradesini topluma dayatmaya çalıştığını iddia ettiler. Petrograd'ı yıkmak ve küçük düşürmek, Milyukov ve yardımcılarının ilk göreviydi. Ve bu, Petrograd'ın devrimin gerçek merkezi olduğu, henüz kendi konumunu ülkenin geri kalan kısmında pekiştiremediği bir dönemde vuku buldu. Duma'nın önceki başkanı Rodzianko, açıkça, tıpkı Riga gibi Petrograd'ın da

eğitim amacıyla Almanlara verilmesinden söz ediyordu. Rodzianko, Milyukov'un gerçekleştirmeye çalıştığı ve Kerenski'nin tüm politikasıyla yardım ettiği şeyin yalnızca adını koymuştu.

Thiers gibi Milyukov da proletaryayı silahsızlandırmak istedi. Dahası Kerenski, Çernov ve Çeretelli sayesinde Petrograd proletaryası 1917 Temmuzunda büyük ölçüde silahsızlandırılmıştı. Daha sonra ancak Kornilov'un Ağustosta Petrograd üzerine yürüyüşü sırasında kısmen yeniden silahlandı. Ve bu silahlanma Ekim ayaklanmasının hazırlanmasında önemli bir öğeydi. Böylelikle, Kautsky'nin Ekim Devrimimizle Paris işçilerinin Mart ayaklanmasını tezatlaştırdığı noktalar, aslında çok büyük ölçüde çakışan noktalardır.

Öyleyse, bunlar arasındaki farklılık nerede yatmaktadır? Her şeyden önce, Thiers'in caniyane planlarının başarıya ulaşmasında: Paris onun tarafından boğazlanmış ve on binlerce işçi yok edilmiştir. Diğer taraftan Milyukov ise tam bir fiyaskoya uğramıştır: Petrograd proletaryanın zaptedilmez bir kalesi olarak kalmıştır ve burjuvazinin lideri Ukrayna'ya Kayzer birliklerinin Rusya'yı işgal etmelerini rica etmeye gitmiştir. Bu farklılıktan bir ölçüye kadar biz sorumluyduk ve sorumluluğu üstlenmeye hazırız. Temel bir farklılık da –ki bu farklılık olayların sonraki gidişatı boyunca defalarca dile getirilmiştir– Komünarların esasen yurtsever kaygılarla yola çıkmalarına karşılık, bizlerin değişmez bir şekilde uluslararası devrim bakış açısının kılavuzluğunda hareket etmiş olmamızdadır. Komünün yenilgisi Birinci Enternasyonalin pratik olarak çöküşüne yol açtı. Sovyet iktidarının zaferiyse Üçüncü Enternasyonalin kurulmasına yol açmıştır.

Ama Marx –ayaklanmanın arifesinde– Komünarlara ayaklanmamalarını, bir örgüt oluşturmalarını önermişti! Kautsky bu kanıtı, Marx'ın Paris'teki durumun keskinliğini eksik değerlendirdiğini göstermek için getirseydi bu anlaşılabilirdi. Ama Kautsky Marx'ın önerisini onun genel olarak ayaklanmayı mahkûm ettiğinin bir kanıtı olarak istismar etmeye çalışmaktadır. Tüm Alman Sosyal Demokrasisinin mandarinleri gibi Kautsky de, örgütlülükte, ilkin ve en başta devrimci eylemi engellemenin bir yöntemini görür.

Fakat kendimizi bu tip örgütlenme sorunlarıyla sınırlayarak Ekim Devriminden önce dokuz ay süren bir Kerenski hükümeti dönemi yaşandığını unutmamalıyız; öyle ki bu süre boyunca partimiz kendisini başarılı bir şekilde yalnızca ajitasyona değil aynı zamanda örgütlenmeye de adamıştı. Ekim Devrimi, Petrograd, Moskova ve ülkedeki tüm diğer sanayi merkezlerinin İşçi ve Asker Konseylerinde ezici bir çoğunluğa ulaşmamızdan ve sovyetleri partimizce yönlendirilen güçlü örgütler haline dönüştürmemizden sonra gerçekleşti. Komünarlar benzer hiçbir şey yapmadılar. Son olarak, bizim arkamızda, yenilgisinden, devrimcilerin olayları öngörmesi ve önceden hazırlanması gerektiği sonucunu çıkardığımız kahraman Paris Komünü vardı. Bunun için de suçlanabiliriz.

Kautsky, Komün ve Sovyet Rusya arasında yaptığı kapsamlı karşılaştırmaya, yalnızca, çoktan uzak geçmişte kalan bir diktatörlük girişiminin lehine, yaşayan ve muzaffer bir proletarya diktatörlüğüne kara çalmak ve onu küçük düşürmek amacıyla ihtiyaç duyuyor.

Kautsky, Ulusal Muhafız Merkez Komitesinin, askerler tarafından öldürülen iki generale ilişkin 19 Mart tarihli bildirisini büyük bir hoşnutlukla aktarır. "Esefle

belirtiriz ki, onurumuzu lekelemeyi umdukları bu kanlı leke zavallı bir iftiradır. Biz asla cinayet örgütlemedik ve Ulusal Muhafız asla suçun işlenmesine katılmadı."

Doğal olarak, Merkez Komitenin kendisiyle hiç ilgisi olmayan cinayetlerin sorumluluğunu üstlenmesi için hiçbir neden yoktu. Ne var ki, bildirinin duygulu ve acıklı tonu bu adamların burjuva kamuoyu önündeki politik ürkekliğini çok açık bir şekilde karakterize etmektedir. Bu da şaşırtıcı değildir. Ulusal Muhafızın temsilcileri, çoğunlukla oldukça ılımlı bir devrimci geçmişe sahip kimselerdi. "Tanınmış tek bir isim yoktu" diyor Lissagaray. "Küçük-burjuva dükkâncılar, sınırlı çevreler dışında herkese yabancı ve çoğu durumda o ana dek politikaya kayıtsız kişilerdi."

"Korkunç tarihsel sorumluluğun ılımlı ve bir dereceye kadar ürkek duyumsanışı ve bundan olabildiğince çabuk kurtulma isteği" diyor onlar hakkında Lavrov, "Paris'in kaderinin ellerine düşmüş bulunduğu bu Merkez Komitenin tüm bildirilerinde apaçık ortadadır."

Kan dökmeye dair demeci –kafa karışıklığı yaratacak bir şekilde– öne çıkardıktan sonra Kautsky, Komünün kararsızlığını eleştirirken Marx ve Engels'i izler. "Eğer Parisliler (yani Komünarlar) kararlı bir şekilde Thiers'in izini sürselerdi belki de hükümeti fethetmeyi başaracaklardı. Paris'ten geri çekilen askeri birlikler en küçük bir direniş bile gösteremezlerdi ... ama Komünarlar Thiers'in hiçbir engelle karşılaşmadan çekip gitmesine izin verdiler. Onun, askeri birlikleri alıp götürmesine ve onları Versailles'da yeniden örgütlemesine, onlara yeni bir ruh aşılamasına ve onları güçlendirmesine müsaade ettiler."

Kautsky yukarıda alıntılanan 19 Mart bildirisini yayınlayanlarla Thiers'in cezasını çekmeden Paris'ten ayrılmasına ve güçlerini toplamasına izin verenlerin tam da aynı nedenlerle aynı adamlar olduğunu anlayamamaktadır. Eğer Komünarlar saf ahlâki beceriler yardımıyla iktidarı *fethetmiş* olsalardı, bildirileri büyük bir ağırlık kazanırdı. Ne var ki bu gerçekleşmedi. Gerçekte, duygulu insancıllıkları, devrimci pasifliklerinin diğer yüzüydü. Kaderin isteğiyle Paris'te iktidarı alan adamlar, bu iktidarı derhal sonuna kadar kullanmanın, Thiers'in ardından atılmanın ve durumu yeniden değerlendirme fırsatı bulmadan önce onu ezmenin, askeri birlikleri kendi ellerinde toplamanın, subay sınıfında gerekli temizliği yapmanın ve taşrayı fethetmenin gerekliliğini anlayamıyorlardı. Bu adamlar kuşkusuz karşı-devrimci unsurlara karşı sert önlemler almaya da eğilimli değildiler. Biri diğeriyle yakından bağlıydı. Paris'teki Thiers ajanlarını tutuklamaksızın ve komplocularla casusları kurşuna dizmeksizin Thiers'in izi sürülemezdi. Karşı-devrimci generallerin idam edilmesi silinmez bir "suç" olarak görüldükçe, karşı-devrimci generallerin yönetimi altındaki birliklerin peşine düşmek için gerekli enerji toplanamazdı.

Devrimde insanlığın en yüksek mertebesi, en yüksek enerjiyi göstermektir. Lavrov, haklı olarak, "Tam da insan yaşamını ve insan kanını aziz sayan adamlar, çabuk ve kesin bir zafer olanağı örgütlemeye çalışmak ve ardından düşmanı ezmek için en büyük çeviklik ve enerjiyle harekete geçmek zorundadırlar. Zira, yalnızca bu yolla kaçınılmaz kurbanların sayısını asgariye indirmeyi ve asgari kan dökülmesini sağlayabiliriz" der.

Bununla birlikte, eğer daha yakından inceleyecek olursak, 19 Mart bildirisi, kayıtsız şartsız bir bağlılık itirafı olarak değil, kansız ve beklenmedik bir zaferin ertesi günündeki geçici ruh halinin bir ifadesi olarak daha adilâne bir şekilde değerlendirile-

cektir. Devrimin dinamiklerini kavramaya ve onun hızla gelişen ruh halinin içsel sınırlarına mutlak anlamda yabancı olan Kautsky, yaşamdan kopuk şemalar tasarlamakta ve keyfi olarak seçilmiş analojilerle olayların gelişimini çarpıtmaktadır. Yufka yürekli kararsızlığın, genellikle kitlelerin devrimin ilk dönemindeki özelliği olduğunu anlamaz. İşçiler ancak demir zorunluluğun basıncı altında saldırıya geçerler; tıpkı ancak Beyaz Muhafızlar tarafından yok edilme tehdidi altında kaldıklarında Kızıl Teröre başvurmaları gibi. Kautsky'nin 1871'de Paris proletaryasının görülmedik ölçüde yükselmiş ahlâki duygularının sonucu diye sunduğu şey, gerçekte yalnızca iç savaşın ilk aşamasının özelliğidir. Benzer bir olguya bizim durumumuzda da tanık olunabilir.

Petrograd'da, 1917 Ekiminde iktidarı neredeyse kan dökmeksizin ve hatta tutuklamalar olmaksızın ele geçirdik. Kerenski hükümetinin bakanları devrimden sonra çok geçmeden serbest bırakıldılar. Dahası, iktidar Sovyete geçtikten sonra, Kerenski'yle birlikte Petrograd üzerine yürümüş olan ve ardından Gatçina'da esir aldığımız Kazak General Krasnov bile şeref sözü vermesi üzerine ertesi gün serbest bırakılmıştı. Bu, tam da Komünün ilk tedbirlerinin ruhunu taşıyan bir "âlicenaplık" idi. Fakat bir hataydı. Sonradan General Krasnov Güneyde yaklaşık bir yıl bize karşı savaştıktan ve binlerce komünisti yok ettikten sonra, bu kez, Yudeniç'in ordusunun saflarında tekrar Petrograd üzerine ilerledi. Proleter devrim ancak Petrograd'da junkerlerin isyanından sonra ve bilhassa da Kadetler, SR'ler ve Menşevikler tarafından Volga'da örgütlenen Çekoslovakların isyanından sonra, bunların Komünistleri topluca infaz etmelerinden, Lenin'in canına kastetmelerinden, Uritski cinayetinden vs. vs. sonra sert bir karaktere büründü.

Aynı eğilimleri, yalnızca embriyonik biçimleriyle Komün tarihinde de görüyoruz.

Mücadelenin mantığını güden Komün, prensipte gözdağı verme yolunda bir tutum takındı. Kamu Güvenliği Komitesinin oluşumu, birçok taraftarı için Kızıl Terör fikri tarafından dayatılmıştı. Komite, "vatan hainlerinin kafalarının uçurulması"nı (*Journal Officiel*, no.123), "ihanetin intikamının alınması"nı (no.124) kararlaştırdı. Bu "göz korkutma" kararnamelerinin başında, Thiers ve bakanlarının mülklerine el koyma, Thiers'in evini yıkma, Vendome sütununu yıkma emirlerini ve özellikle de rehineler konusundaki kararnameyi sayabiliriz. Versailles tarafından kurşuna dizilen yakalanmış her Komünar ya da Komün sempatizanı için, üç rehine öldürülecekti. Raoul Rigault'un kontrolündeki Paris Polisinin faaliyeti, her zaman yararlı olmasa da, tümüyle teröristçe bir amaca sahipti.

Komünün yönetici unsurlarının deva bulmaz oportünizmi, dokunaklı laflar yardımıyla ve bir oldu bittiyle burjuvaziyle uzlaşma çabaları, demokrasi masalıyla diktatörlük gerçeği arasında bocalamaları, tüm bu gözdağı verme tedbirlerinin etkisini felç etmişti. Merhum Lavrov, Komün hakkındaki kitabında bu son düşünceyi mükemmel bir şekilde ifade eder:

"Farklı sınıfların politik bir topluluğu olarak, yoksul proleterlerin ve zengin burjuvaların Paris'i, liberal ilkeler adına, tam bir konuşma, toplantı, hükümeti eleştirme vs. özgürlüğü talep etmişti. Proletaryanın çıkarına devrimi kotaran ve önünde bu devrimi kurumsallaştırma görevi olan Paris ise, özgürleşmiş işçi sınıfı topluluğu olarak, yeni düzenin düşmanlarına yönelik devrimci, yani diktatörce önlemler talep ediyordu."

Eğer Paris Komünü yıkılmayıp, durmak bilmez bir mücadele içinde varolmayı sürdürseydi, hiç şüphe yok ki karşı-devrimi bastırmak için çok daha şiddetli tedbirlere başvurmak zorunda kalacaktı. Şurası da doğru ki, Kautsky bu durumda zalim Bolşeviklerle merhametli Komünarları karşı karşıya koyma olanağına sahip olmayacaktı. Fakat buna karşılık, belki de Thiers, giriştiği canice katliamla Paris proletaryasına bu denli acı çektirme olanağına da sahip olmayacaktı. Belki de kaybeden tarih olmayacaktı.

Sorumsuz Merkez Komitesi ve "Demokratik" Komün

"19 Martta Ulusal Muhafız Merkez Komitesinde bir kesim, Versailles üzerine bir yürüyüşü, diğer bir kesim seçmenlere başvurmayı ve bir üçüncü kesim de hepsinden önce devrimci tedbirlerin benimsenmesini istedi", diye bizi bilgilendiren Kautsky, derin bilgisiyle bizi aydınlatmaya devam ediyor, "sanki bu adımların her biri eşit derecede gerekli değilmiş ve biri diğerini dışlıyormuş gibi." Dahası Kautsky Komündeki bu tartışmalarla ilişkili olarak, bizlere reform ve devrimin karşılıklı ilişkisine dair temcit pilavı gibi ısıtılmış yavan bayağılıklar sunuyor. Gerçekte durum şöyleydi: Eğer Versailles üzerine yürümeye ve bunu bir saat bile geçirmeksizin yerine getirmeye karar verilseydi, Ulusal Muhafızı ivedilikle yeniden örgütlemek, başına Paris proletaryasının en savaşçı unsurlarını geçirmek ve bu suretle devrimci bakış açısıyla geçici olarak Paris'i zayıf bırakmak gerekecekti. Fakat bir yandan işçi sınıfının en güzide unsurlarını kentin duvarları dışına gönderirken diğer yandan Paris'te seçimleri organize etmek, devrimci parti açısından anlamsız olurdu. Teorik olarak Versailles üzerine yürüyüş ile Komün seçimleri şüphesiz zerre kadar birbirini dışlamıyordu, fakat pratikte bunlar birbirini dışlıyordu: Seçimlerin başarısı için saldırıyı ertelemek, saldırının başarısı için seçimleri ertelemek gerekliydi. Sonuç olarak proletaryayı savaş alanına çıkarmak ve bu suretle Paris'i geçici olarak güçsüz bırakmak için, başkentteki karşı-devrimci girişim olasılıklarına karşı belli ölçüde bir güvence elde etmek şarttı; zira Thiers Komünarların arkasından beyaz bir ayaklanma çıkarmak için hiçbir önlemi almakta duraksamayacaktı. Başkentte çok daha askeri, yani çok daha sıkı bir rejim kurmak şarttı. "Onların" diye yazıyor Lavrov, "daha dün Exchange ve Vendome Meydanı çevresinde ayaklanmış olan, Ulusal Muhafız içinde ve hükümette temsilcileri bulunan, kendi basını ve toplantıları olan, Versailles ile neredeyse açıktan açığa ilişki sürdüren ve Komünün her küçük ihmâlinde, her duraklamasında daha kararlı ve cüretkâr olan çok sayıda iç düşmana karşı –ki Paris bunlarla doluydu– savaşmaları gerekiyordu."

Bununla yan yana, mali ve genel olarak ekonomik karakterli devrimci tedbirleri hayata geçirmek gerekliydi: en başta devrimci orduyu teçhiz etmek için. Devrimci diktatörlüğün bütün bu zorunlu tedbirlerini kapsamlı bir seçim kampanyasıyla bağdaştırabilmek zordur. Fakat Kautsky pratikte bir devrimin nasıl bir şey olduğunu zerre kadar bilmez. O, sorunu teorik olarak halletmekle pratik olarak halletmenin aynı şey olduğunu sanır.

Merkez Komite, Komün seçimlerinin yapılacağı gün olarak 22 Martı kararlaştırdı: Fakat kendinden emin olmadığından, kendi yasadışılığından korktuğundan, daha

"yasal" kurumlarla birlikte hareket etmeye çalışıyordu; bir anlaşmaya varılabildiği anda iktidarı onlarla paylaşmaya hazır olduğunu göstererek, tamamen aciz durumdaki belediye başkanları ve Paris vekilleriyle maskaraca ve sonu gelmez müzakerelere girdi. Bu arada değerli zaman da akıp gidiyordu.

Kautsky'nin eski bir alışkanlıktan olsa gerek kendisini dayandırmaya çalıştığı Marx, hiçbir koşulda, Komün seçimlerine gidilmesi ve işçilerin savaş alanına çıkarılması gerekliliğini aynı anda ve birlikte önermedi. Kugelmann'a yazdığı 12 Nisan 1871 tarihli mektubunda Marx, Ulusal Muhafız Merkez Komitesinin iktidardan Komün lehine çok çabuk feragat ettiğini yazar. Kautsky, kendi sözcükleriyle söyleyecek olursak, Marx'ın bu düşüncesini "anlamamaktadır". Oysa çok basit. Marx ne olursa olsun anlamıştır ki, mesele, legalitenin peşinden koşma meselesi değil, düşman üzerine öldürücü bir darbe indirme meselesiydi. "Eğer Merkez Komite gerçek devrimcilerden oluşmuş olsaydı" der Lavrov haklı olarak, "başka türlü davranması gerekirdi. Proletaryanın liderleri kendi görevlerini yerine getirmeyi reddetmiş ve proletaryaya doğrudan doğruya *önderlik etmeye* hakları olduğunu kavramamışken, Komünün seçimi ve toplanmasından önce düşmana on günlük soluklanma süresi vermesi tümüyle affedilmez olurdu. Nitekim halk partilerinin toyluğu, eylemsizlikle geçen bu on günü kendi görevi addeden bir Komite doğurdu."

Merkez Komitenin iktidarı olabildiğince çabuk "meşru" bir hükümete teslim etme arzusunu dayatan şey, biçimsel demokrasiye duyulan boş inançtan çok –ki yeri gelmişken, böylesi inançlar hiç de yok değildi– sorumluluk korkusuydu. Geçici bir kurum olduğu gerekçesiyle Merkez Komite, tüm somut iktidar aygıtı kendi ellerinde merkezileşmiş olmasına rağmen, en gerekli ve mutlak baskı önlemlerini almaktan kaçındı. Fakat Komünün kendisi politik iktidarı Merkez Komiteden tam olarak devralmadı ve Merkez Komite tüm işlere tamamen gayri resmi bir biçimde karışmayı sürdürdü. Bu durum özellikle askeri koşullarda son derece tehlikeli olan bir ikili hükümet doğurdu.

Merkez Komite 3 Mayısta Komüne Savaş Bakanlığının kendi denetimi altına verilmesini talep eden temsilciler gönderdi. Lissagaray'ın yazdığı gibi, bir kez daha şu sorun açığa çıktı: "Merkez Komite dağıtılmalı ya da tutuklanmalı mı, yoksa Savaş Bakanlığı onun yönetimine mi verilmeli?"

Buradaki sorun, demokrasi ilkeleri sorunu değil, her iki kesim için de, açık bir eylem programının olmayışı sorunuydu. Bir tarafta Merkez Komite öbür tarafta Komünün "demokratik" örgütü şeklindeki her iki sorumsuz devrimci örgütün de, bir yandan iktidardan bütünüyle vazgeçmezken diğer yandan sorumluluğu diğerinin sırtına yüklemeye hazır olmaları sorunuydu.

Bunlar kimsenin taklit etmeye değer bulmadığı politik ilişkiler olarak görünebilir. "Fakat Merkez Komite," diye kendini teselli eder Kautsky, "iktidarın genel oy hakkıyla seçilmiş temsilcilere ait olması gerektiğinden hareketle, ilke ihlâline asla yeltenmedi." Bu bağlamda "Paris Komünü, Sovyet cumhuriyetinin doğrudan antiteziydi."

Ortada ne hükümet birliği ne devrimci irade vardı; olan şey bir iktidar bölünmesiydi ve ardından da yıkım en tezinden ve en korkunç şekilde çıkageldi. Fakat bunu dengelemek için (rahatlatıcı değil mi?), demokrasi "ilkesi" hiçbir şekilde ihlâl edilmedi.

Demokratik Komün ve Devrimci Diktatörlük

Yoldaş Lenin, daha önceleri Kautsky'ye, Komünü biçimsel demokrasinin bir ifadesi olarak gösterme çabalarının tam bir teorik dolandırıcılık olduğunu belirtmişti. Komün hem gelenek olarak hem de liderliğini yapan politik partinin –Blankistler– anlayışı bakımından *devrimci kentin ülke üzerindeki diktatörlüğünün* bir ifadesiydi. Büyük Fransız Devriminde bu böyleydi; Komün başlangıç günlerinde çökmeseydi 1871 devriminde de böyle olacaktı. Bizzat Paris'te genel oy hakkı temelinde seçilmiş bir hükümetin olması, çok daha önemli bir olguyu –Komünün, yani tek kentin, köylü Fransa'ya, yani tüm ülkeye karşı yürüttüğü askeri operasyonlar olgusunu– dışlamaz. Komün devrimcileri, büyük demokrat Kautsky'yi tatmin etmek için, ilk adım olarak genel oy aracılığıyla tüm Fransız halkına Thiers'in çetelerine karşı bir savaş yürütmek için kendilerine izin verip vermediğini sormalıydılar.

Sonunda, burjuvazi ya da en azından onun en etkin unsurları kaçtıktan ve Thiers birlikleri kentten çıkarıldıktan sonra bizzat Paris'te seçimler yapıldı. Paris'te kalan burjuvazi tüm yüzsüzlüğüne rağmen hâlâ devrimci müfrezelerden korkuyordu ve seçimler, gelecekte kaçınılmaz olacak olan şeyin, yani Kızıl Terörün habercisi olan bu korkunun himayesinde gerçekleşti. Fakat Ulusal Muhafız Merkez Komitesinin (ki Komün seçimleri bu Komitenin diktatörlüğü –ne yazık ki çok zayıf ve biçimci bir diktatörlük– altında yapılmıştır) genel oy hakkı ilkesini ihlâl etmediği düşüncesiyle kendini avutmak gerçekte süpürge gölgesiyle toz almaktır.

Kısır analojilerle kendi kendini eğlendiren Kautsky, okuyucusunun gerçeklerden haberdar olmadığı durumlardan yararlanmaktadır. Petrograd'da, Kasım 1917'de, burjuvaziye sınırlama getirmeksizin, son derece "demokratik" bir oylama temelinde biz de bir Komün (Belediye Meclisi) seçtik. Burjuva partiler tarafından boykot edilen bu seçimler, bize ezici bir çoğunluk sağladı. "Demokratik olarak" seçilen Meclis, gönüllü olarak Petrograd Sovyeti'ne katıldı –yani proletarya diktatörlüğü olgusunu, genel oy hakkı "ilkesi"nden daha üstün tuttu– ve kısa bir süre sonra, Petrograd Sovyeti'nin seksiyonlarından biri lehine kendini tümüyle feshetti. Bu nedenle Sovyet rejiminin gerçek babası olan Petrograd Sovyeti, Paris Komününden hiç de daha zayıf olmayan bir biçimsel "demokratik" takdisin damgasını taşır.[8]

"26 Mart seçimlerinde Komüne seksen üye seçildi. Bunların on beşi hükümet partisinin (Thiers) üyesiydi ve altısı hükümete muhalif olmakla birlikte (Paris işçilerinin) ayaklanmasını kınayan burjuva radikallerdi."

"Sovyet Cumhuriyeti", diye bize ders vermeyi sürdürür Kautsky, "böyle karşıdevrimci unsurların, yalnızca seçimler için bile olsa bir aday olarak ortaya çıkmalarına izin vermedi. Diğer taraftan Komün, demokrasiye saygısından dolayı, burjuva muhaliflerinin seçilmesinin önüne en ufak bir engel çıkarmamıştı."

---

8 1871'de Paris'teki Komün seçimlerine 230 bin seçmenin katıldığına dikkat çekmek yararsız olmaz. 1917 Kasımında Petrograd'da yapılan şehir seçimlerine, bizler ve başkentte hiçbir etkisi olmayan Sol Sosyal Devrimciler dışında tüm partilerin boykot etmesine rağmen, 390 bin seçmen katılmıştır. 1871'de Paris'in nüfusu iki milyondan fazlaydı. 1917 Kasımında Petrograd'ın nüfusu ise iki milyondan fazla değildi. Şuna da dikkat edilmelidir ki, bizim seçim sistemimiz sonsuz ölçüde daha demokratikti. Ulusal Muhafız Merkez Komitesi seçimleri imparatorluğun seçim yasası temelinde gerçekleştirmişti.

Yukarıda, Kautsky'nin bu konuda asıl noktayı tümüyle gözden kaçırdığını görmüştük. İlkin, Rus Devriminin gelişiminin benzer bir aşamasında, Petrograd Komünü için demokratik seçimler yapılmış ve bu seçimlerde Sovyet hükümeti burjuva partilerin önüne hiçbir engel çıkarmamıştı; ve her biri açıkça Sovyet hükümetinin yıkılması çağrısında bulunan kendi basınına sahip Kadetler, SR'ler ve Menşevikler bu seçimleri boykot ettilerse, bu yalnızca o sıralar hâlâ silah gücüyle bizim işimizi süratle bitirmeyi ümit ediyor olmalarındandı. İkincisi, Paris Komününde hiç de tüm sınıfları ifade eden bir demokrasi bulunmuyordu. Burjuva temsilcileri – Muhafazakârlar, Liberaller, Gambettistler– onun içinde yer almadı.

"Neredeyse tüm bu şahıslar" diyor Lavrov, "ya derhal ya da çok geçmeden, Komün Meclisini terk ettiler. Onlar belki burjuva yönetimi altında özgür bir şehir olarak Paris'in temsilcileri olabilirlerdi; fakat bunların proletaryanın devrimini ve bu devrime karşılık gelen toplum biçimlerini –ne kadar zayıf olursa olsun– inşa etme girişimini, isteyerek ya da istemeyerek, tutarlı ya da tutarsız, tamamen ya da şöyle böyle temsil eden Komün Meclisinde gerçekten de yerleri yoktu." Eğer Petrograd burjuvazisi belediye seçimlerini boykot etmeseydi, temsilcileri Petrograd Meclisine gireceklerdi. Bunlar ilk Sosyal Devrimci ve Kadet ayaklanmasına kadar orada kalacaklar ve ardından eğer Paris Komünündeki burjuva temsilcilerin belli bir anda yaptığı gibi Meclisi zamanında terk etmedilerse –Kautsky'nin izni olsun ya da olmasın– muhtemelen tutuklanmış olacaklardı. Olayların gidişatı değişmeyecekti: yalnızca dış görünüşteki belli kesitler farklı bir şekilde sonuçlanacaktı.

Bir yandan Komün demokrasisini desteklerken, öte yandan onu Versailles'a karşı kararsız tavrından ötürü suçlayan Kautsky, "yasal" belediye başkanları ve vekillerin muğlak yardımlarıyla gerçekleştirilen Komün seçimlerinin, Versailles ile barışçıl bir anlaşma ümidini yansıtmakta olduğunu anlamamaktadır. Bütün mesele budur. Liderlerin kaygısı mücadele etmek değil uzlaşmaktı. Kitleler henüz hayallerini tüketmemişlerdi. Hak edilmemiş devrimci şöhretlerin teşhir edilmesi için henüz zaman yoktu. Her şey bütün olarak demokrasi diye adlandırılıyordu.

"Bizler düşmanımızın üzerine ahlâki gücümüzle yürümeliyiz..." diye vaazda bulunuyordu Vermorel. "Bizler özgürlük ve bireysel yaşamı ihlâl etmemeliyiz...." Kardeşin kardeşi öldürdüğü bir savaştan sakınmaya çalışan Vermorel, şimdiye kadar merhametsizce teşhir ettiği liberal burjuvaziyi, "tüm Paris halkı tarafından tanınan ve saygı duyulan yasal bir hükümet" kurmak için göreve çağırıyordu. Enternasyonalist Longuet'in editörlüğü altında basılan *The Journal Officiel* şunları yazıyordu: "Haziran günlerinde (1848) toplumun iki sınıfını birbirine karşı silahlandıran hazin yanlış anlama tekrarlanamaz ... Sınıf antagonizması artık son buldu..." (30 Mart). Ve dahası: "Şimdi tüm çatışmalar yatışacaktır, çünkü herkes dayanışma duygusuyla doludur, çünkü toplumsal nefret ve toplumsal antagonizma daha önce hiç bu kadar az olmamıştı." (3 Nisan)

25 Nisandaki Komün oturumunda Jourde –hiç de temelsiz olmayarak– "şimdiye kadar asla özel mülkiyet ilkesini ihlâl etmediği" gerçeğinden dolayı Komünü tebrik etmişti. Bu sayede burjuva kamuoyunu kazanacaklarını ve uzlaşma yolunu bulacaklarını ümit ediyorlardı.

Lavrov haklı olarak "bu doktrin proletaryanın başarısının kendilerini neyle tehdit ettiğini çok iyi anlamış bulunan proletarya düşmanlarını zerre kadar silahsızlandır-

madı, yalnızca proleter enerjiyi tüketti ve uzlaşmaz düşmanlarının karşısında onu adeta kasten körleştirdi" demektedir.

Fakat bu zararlı doktrin, kopmaz biçimde demokrasi masalına bağlıydı. Sorunun mücadele vermeksizin çözülebileceğini düşünmelerine olanak tanıyan şey de bu sahte yasallık formuydu. Komün üyesi Arthur Arnold, "halk kitleleri söz konusu olduğunda bu, en azından hükümetle gizli bir anlaşmanın varlığına duyulan inançta bir dereceye kadar doğrulanıyordu" diyor. Burjuvaziyi cezbetmeyi beceremeyen uzlaşmacılar, her zaman olduğu gibi proletaryayı aldattılar.

Kaçınılmaz olan ve zaten başlamış bulunan iç savaş koşullarında, demokratik parlamentarizmin yalnızca önder grupların uzlaşmacı acizliğini ifade ettiğini gösteren en açık kanıt, 6 Nisanda yapılan Komün ara seçimlerinin anlamsız prosedürüydü. Arthur Arnold'a göre bu anda "sorun artık bir oylama sorunu değildi. Durum o denli trajik bir hale gelmişti ki, seçimlerin doğru bir şekilde işletilmesi için artık ne zaman ne de gerekli soğukkanlılık vardı... Kendini Komüne adayan tüm insanlar, istihkâmlarda, tabyalarda, en öndeki müfrezelerdeydi. Halk bu ara seçimlere hiç önem vermiyordu. Seçimler gerçekte sadece parlamentarizmdi. Gereken şey seçmenleri saymak değil, elde asker olup olmamasıydı; Paris Komününde kazanıp kazanmadığımızı keşfetmek değil, Paris'i Versaillese'a karşı savunmaktı." Kautsky bu sözlerden, sınıf savaşıyla sınıflar arası demokrasiyi birleştirmenin pratikte neden o kadar kolay olmadığını görebilirdi.

Komünün en parlak beyinlerinden biri olan Milliere, kitabında "Komün, Kurucu Meclis değildir" diye yazıyor. "O bir Askeri Konseydir. Tek amacı zafer; tek silahı zor; tek yasası toplumsal kurtuluşun yasası olmalıdır."

Önderleri suçlayan Lissagaray, "şunu asla anlayamadılar: Komün bir yönetim değil, bir barikat idi."

Sonunda bunu anlamaya başladılar, ama artık çok geçti. Kautsky ise bugüne kadar anlamamıştır. Bundan sonra da anlayacağına inanmak için hiçbir neden yoktur.

Komün biçimsel demokrasinin canlı bir inkârıydı, çünkü kendi gelişimi içinde Paris işçi sınıfının köylü ülke üzerindeki diktatörlüğünü ifade ediyordu. Bu olgu diğer her şeyin üstündedir. Bizzat Komün içinde demokratik yasallığın görünümlerine sarılan politik doktrinerler ne kadar çok olursa olsun, Komünün her hareketi, zafer için yetersiz de olsa, onun yasadışı tabiatını açığa vurmak için yeterliydi.

Komün –yani Paris Şehir Meclisi– zorunlu askerlikle ilgili ulusal yasayı iptal etti. Resmi organını, *Fransa Cumhuriyeti Resmi Gazetesi* olarak adlandırdı. İhtiyatla da olsa, Devlet Bankasını hâlâ elinde tutuyordu. Devlet ve Kilisenin ayrılığını ilân etti ve Kilise Bütçelerini lağvetti. Çeşitli elçiliklerle ilişkilere girdi. Ve saire... Bunların tümünü devrimci diktatörlük sayesinde yaptı. Fakat, o zamanlar genç bir demokrat olan Clemenceau bu meziyeti kabul etmezdi.

Merkez Komiteyle yapılan bir konferansta Celemenceau şöyle demişti: "Ayaklanma kanunsuz bir başlangıçtı. ... Komite çok geçmeden gülünç olacak ve kararnameleri adam yerine konmayacak. Üstelik Paris Fransa'ya karşı ayaklanma hakkına sahip değildir ve kayıtsız olarak Meclisin otoritesini kabul etmelidir."

Komünün sorunu Ulusal Meclisi feshetmekti. Yazık ki bunu yapmayı başaramadı. Bugün Kautsky Komünün suç teşkil eden niyetleri için hafifletici sebepler keşfetmeye çabalamaktadır.

Kautsky Ulusal Mecliste Komünarların karşısında muhalif olarak monarşistlerin bulunduğuna, Kurucu Mecliste bizim karşımızdaysa SR'ler ve Menşeviklerin şahsında sosyalistlerin bulunduğuna dikkat çekiyor. Tam bir akıl tutulması! Kautsky Menşevikler ve SR'ler hakkında konuşuyor, fakat bizim tek ciddi hasmımız Kadetleri unutuyor. Bunlar bizim Rus Thiers partimizi, yani mülkiyet adına mülk sahiplerinin oluşturduğu bir bloğu temsil ediyorlardı; ve Profesör Milyukov "küçük dev adamı" taklit etmek için elinden gelen her şeyi yapıyordu. Gerçekten de çok geçmeden –Ekim Devriminden uzun süre önce– Milyukov kendi Gallifet'ini, sırayla general Kornilov, Aleksiyev, Kaledin ve Krasnov'da aramaya koyuldu. Ve Kolçak tüm politik partileri bir tarafa fırlatıp Kurucu Meclisi dağıttıktan sonra, Kadet Partisi, özünde baştan aşağı monarşist olan bu yegâne ciddi burjuva partisi, yalnızca onu desteklemeyi reddetmemekle kalmayıp, aksine ona öncekinden daha da fazla sempati duydu.

Menşevikler ve SR'ler, bizim aramızda hiçbir bağımsız rol oynamadı; tıpkı Almanya'daki devrimci olaylar sırasındaki Kautsky'nin partisi gibi. Bunlar tüm politikalarını Kadetlerle bir koalisyon üzerine kurdular ve böylelikle Kadetleri politik güç dengesine tamamen aykırı dayatmalarda bulunacak bir konuma oturttular. Sosyal Devrimci ve Menşevik partiler aslında yalnızca mitinglerde ve seçimlerde devrimin uyandırdığı halk kitlelerinin politik güvenini kazanmak ve bu güveni seçim sonuçlarından bağımsız olarak Kadetlerin karşı-devrimci emperyalist partisinin emrine vermek için aracılık eden birer aygıttılar.

SR ve Menşevik *çoğunluğun* Kadet *azınlığa* tam bir vassal tarzı bağlılığının bizzat kendisi, "demokrasi" düşüncesine çok ince bir şekilde üstü örtülmüş bir hakareti ifade ediyordu. Fakat hepsi bu değil.

"Demokrasi" rejiminin uzun süre yaşadığı ülkenin tüm bölgelerinde, bu durum kaçınılmaz olarak karşı-devrimin açık bir hükümet darbesiyle sonuçlandı. Demokratik Rada'nın, Sovyet hükümetini Alman emperyalizmine satarak kendini monarşist Skoropadski tarafından devrilmiş vaziyette bulduğu Ukrayna'da durum buydu. Demokratik Rada'nın kendini Denikin'in ayakları altında bulduğu Kuban'da durum buydu. Bolşeviklerin yokluğunda, SR'ler ve Menşeviklerin biçimsel bir üstünlüğe sahip olduğu ve böylelikle *de facto* Kadetlerin kılavuzluğundaki Kurucu Meclisin en sonunda çarlık Amirali Kolçak'ın diktatörlüğüne yol açtığı Sibirya'da da durum buydu –ve bu "demokrasimiz" açısından en önemli deneyimdi. Ve nihayet, Sosyal Devrimci Çaykovski'nin Kurucu Meclis hükümetinin, Rus ve İngiliz karşı-devrimci generallerin egemenliğinin sırf cicili bicili bir süsü haline geldiği Kuzeyde de durum buydu. "Demokrasi"nin resmi sancağı altında, yabancı militaristlerin, kapitalistlerin ve toprak ağalarının üstünlüğünün pekişmekte olduğu tüm küçük sınır devletlerinde –Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Gürcistan, Ermenistan– durum buydu ya da budur.

1871 Paris İşçisi ve 1917 Petrograd Proleteri

Kautsky'nin Komün ve Sovyet Rusya arasında yaptığı kaba, asılsız ve politik olarak utanç verici karşılaştırmalarından biri, 1871 Paris işçisi ile 1917-19 Rus proleterinin karakterine değinir. Kautsky birincisini yüksek ölçüde fedakârlık yapabilecek coşkun bir devrimci olarak; ikincisini ise bir egoist, bir korkak ve sorumsuz bir anarşist olarak betimler.

Paris işçisinin devrimci öğütlere –ya da şimdiki Kautsky'nin övgüleri karşısında korumaya– ihtiyaç duymayacak kadar sağlam bir mazisi vardır. Bununla birlikte, Petrograd proleterinin, kahraman ağabeyiyle karşılaştırılmaktan çekinmek için herhangi bir nedeni yoktu ve olamaz da. Petrograd proleterinin –ilkin iktidarın fethi ve ardından onun korunması ve pekiştirilmesi için– üç yıllık aralıksız mücadelesi, açlık, soğuk ve sürekli tehlike altında olma gibi benzeri görülmemiş eziyetlerin ortasında ender rastlanılan bir kolektif kahramanlık ve fedakârlık destanını temsil eder.

Kautsky, başka bir bağlamda keşfedebileceğimiz gibi, Rus proletaryasının en kötü unsurlarını Komünarların en güzide unsurlarıyla karşıtlaştırmaktadır. Kautsky'nin bu bağlamda da ölü Komünarları yaşayan Kömünarlardan sonsuz derecede daha cazip bulan burjuva dalkavuklardan hiçbir farkı yoktur.

Petrograd proletaryası iktidarı Paris proletaryasından kırkbeş yıl sonra eline geçirdi. Bu dönem muazzam ölçüde lehimize oldu. Eski Paris'in (kısmen de yeni Paris'in) küçük-burjuva esnaf karakteri, dünyanın en yoğunlaşmış sanayi merkezi olan Petrograd'a tümüyle yabancıdır. Bu durum, Sovyet sistemini kurmamızı olduğu kadar ajitasyon ve örgütlenme görevlerimizi de büyük ölçüde kolaylaştırdı.

Bizim proletaryamız Fransız proletaryasının zengin devrimci geleneklerinin en ufak bir parçasına bile sahip değildi. Fakat bunun yerine, bugünkü devrimin başlangıcında, büyük 1905 deneyimi, onun başarısızlığı ve nesilden nesile devreden intikam görevi, işçilerimizin daha eski kuşağının hafızasında henüz çok tazeydi.

Rus işçisi, Fransız işçisi gibi belli bir dönem için proletaryanın politik eğitiminde önemli bir etkeni temsil eden uzun bir parlamentarizm ve demokrasi okulundan geçmemişti. Fakat diğer taraftan Rus işçi sınıfı, belli ve –öyle umuyoruz ki– pek de uzak olmayan bir ana dek Fransız proletaryasının devrimci iradesini sınırlayan çözülmüş olma pişmanlığı ve şüphecilik zehriyle ruhunu köreltmemişti.

Paris Komünü ekonomik sorunlar daha tüm ağırlığıyla ortaya çıkmadan önce askeri yenilgiye uğradı. Paris işçilerinin muhteşem savaşma yeteneklerine rağmen, Komünün askeri yazgısı daha baştan umutsuz bir yazgı olarak belirlenmişti. Kararsızlık ve uzlaşma tacirliği beraberinde çöküşü getirdi.

Ulusal Muhafızın maaşı, 162 bin er ve 6 bin 500 subayın varlığı temelinde dağıtılıyordu; bilfiil mücadeleye katılanların sayısıysa, özellikle 3 Nisandaki başarısız yarma harekâtından sonra, yirmi binle otuz bin arasında değişiyordu.

Bu gerçekler Paris işçilerinin şerefini zerrece lekelemeyeceği gibi, –şüphesiz firarlar eksik olmasa da– bize onları firari ve korkak olarak düşünme hakkını da vermez. Savaşan bir ordu için, her şeyden önce merkezi ve kusursuz bir yönetim aygıtı mevcut olmalıdır. Komünde bunun izi bile yoktu.

Bir yazarın ifadesiyle, Komünün Savaş Departmanı, herkesin birbirine çarptığı karanlık bir odaydı sanki. Bakanlık bürosu, askeri malzeme ve yiyecek talep eden ve kendilerine yardım edilmediğinden yakınan subaylar ve sıradan Muhafızlarla dolmuştu. Bunlar garnizona gönderiliyorlardı ...

"Diğerleri sürekli olarak yedekte tutulurken, bir tabur yirmi otuz gün boyunca siperlerde kalıyordu. ... Bu dikkatsizlik çok geçmeden tüm disiplini yok etti. Yiğit adamlar çok geçmeden yalnızca kendilerine güvenmeye karar verdiler; diğerleri görevden kaçtılar. Subaylar da aynı şekilde hareket ettiler. Biri ateş altındaki bir komşusunun yardımına koşmak için mevzisini terk ederken, diğerleri kente gidiyorlardı ..."

Böyle bir rejim cezasız kalamazdı; Komün kana bulandı. Fakat bu hususta Kautsky'nin muhteşem bir çözümü vardır.

Kautsky bilgece kafasını sallayarak, "savaşın sürdürülmesi, nihayetinde proletaryanın güçlü bir yanı değildir."

Bu aforizma, Kautsky'nin diğer büyük sözüyle tümüyle aynı düzeydedir; yani, özünde bir "barış aracı" olan Enternasyonal, savaş zamanında kullanmak için uygun bir silah değildir sözüyle.

Aslında bugünkü Kautsky, bu iki aforizma içinde tam olarak ve kendi bütünlüğüyle bulunabilir; yani yuvarlak bir sıfırdan azıcık fazla.

Görüyor musunuz, savaşın sürmesi, bütününde proletaryanın güçlü bir yanı değilmiş ve dahası bizzat Enternasyonal de savaş zamanı için oluşturulmamışmış. Kautsky'nin gemisi sakin limanlar ve göller için yapılmıştı, hiçbir suretle açık deniz ve fırtınalı bir dönem için değil. Eğer bu gemide bir sızıntı belirdiyse ve su almaya başladıysa ve şimdi kolayca dibe gidiyorsa, tüm suçu fırtınaya, suyun aşırı miktarına, dalgaların olağanüstü büyüklüğüne ve Kautsky'nin harikulâde aracının inşa maksadına uygun olmayan diğer birtakım beklenmedik koşulların üzerine yıkmalıyız.

Uluslararası proletaryanın kendi önüne koyduğu sorun iktidarın fethidir. İç savaşın, "genel olarak" devrimin kaçınılmaz özelliklerinden biri olup olmadığından bağımsız olarak, şu olgu "genellikle" sorgulanmamaktadır: En azından Rusya'da, Almanya'da ve eski Avusturya-Macaristan'ın çeşitli kesimlerinde proletaryanın ilerleyişi, yalnızca iç cephelerde değil dış cephelerde de yoğun bir iç savaş biçimine büründü. İşçi Enternasyonali yalnızca barışçıl dönemler için uygunken, savaşın sürdürülmesi proletaryanın güçlü bir yanı değilse, o zaman bizler, sosyalizm ve devrimin üzerine bir çizik atabiliriz; çünkü savaşı sürdürme, bir savaş *olmaksızın* işçilerin üstünlüğü ele geçirmelerine fırsat vermeyecek olan kapitalist devletin oldukça *güçlü* bir yanıdır. Bu durumda geriye yalnızca, sözde "sosyalist" demokrasinin, kapitalist topluma ve burjuva parlamentarizmine eşlik eden bir özellik olduğunu ilân etmek, yani Ebertlerin, Scheidemannların, Renaudellerin pratikte açıkça gerçekleştirdikleri ve görünüşe göre Kautsky'nin lafta hâlâ karşı çıktığı şeyi onaylamak kalıyor.

Savaşı sürdürmek Komünün güçlü bir yanı değildi. Tastamam öyle. Onun ezilmesinin nedeni de buydu. Hem de nasıl merhametsizce!

Döneminin çok ılımlı liberali Fiaux'a göre, "uygar ulusların tarihindeki benzeri katliamları görebilmek için, Sulla, Antonius ve Octavius'un yayınladıkları ölüm duyurularını hatırlamamız gerekir. Son Valois dönemindeki din savaşları, St.

Bartholomeo gecesi, Terör Saltanatı vs., onunla kıyaslandığında çocuk oyuncağıydı. Yalnızca Mayısın son haftasında, Paris'te 17.000 asi Federalin cesedi toplandı... katliam Haziranın 15'inde hâlâ sürüyordu."

"Savaşın sürdürülmesi, yine de proletaryanın güçlü yanı değildir."

Bu doğru değil! Rus işçiler "savaş aracı"nı da kullanma yeteneğinde olduklarını gösterdiler. Komünle karşılaştırıldığında ileriye doğru devasa bir adım attığımızı görüyoruz. Bu adım Komünü reddetmek değil, onun görevini sürdürmektir, zira Komün gelenekleri hiçbir suretle onun çaresizliğinden ibaret değildir. Komün zayıftı. Onun görevini tamamlamak için bizler güçlü olmalıyız. Komün ezildi. Bizler Komünün cellâtlarına darbe üstüne darbe indiriyoruz. Komünün intikamını alıyoruz ve alacağız.

* * *

Ücretli 167 bin Ulusal Muhafız içinde yalnızca yirmi ya da otuz bin kişi savaşa girmişti. Bu rakamlar devrimci bir çağda biçimsel demokrasinin rolü hakkında sonuçlar çıkarmak için ilginç bir malzeme sunmaktadırlar. Paris Komününün oyu, seçimlerde değil, Thiers'in taburlarıyla yapılan savaşta belirlenmişti. 167 bin Ulusal Muhafız büyük seçmen kitlesini ifade ediyordu. Fakat gerçekte, savaşlarda, Komünün kaderi yirmi ya da otuz bin insan, en sadık savaşan azınlık tarafından belirlenmişti. Bu azınlık yalnız değildi: yalnızca daha yiğitçe ve fedakâr bir tarzda çoğunluğun iradesini yansıtıyordu. Fakat her şeye rağmen bir azınlık *idi*. Kritik anda saklanan diğerleri Komüne düşman değillerdi; aksine, aktif ya da pasif olarak bu azınlığı destekliyorlardı, ne var ki daha az politik bilince, daha az kararlılığa sahiplerdi. Bunların politik demokrasi arenasındaki düşük düzey politik bilinçleri, maceracılar, dolandırıcılar, orta-sınıf dalavereciler ve gerçekten kendi kendilerini aldatan namuslu sersemler tarafından aldatılmalarına olanak sağlıyordu. Fakat açık sınıf savaşı anında onlar, şu ya da bu ölçüde kendini kurban eden azınlığı takip ettiler. Ulusal Muhafızın örgütlenmesinde ifadesini bulan şey budur. Eğer Komünün varlığı uzatılabilmiş olsaydı, ileri karakolla proleter kitle arasındaki bu ilişki gitgide sağlamlaşacaktı.

Açık mücadele sürecinde emekçi kitlelerin örgütü olarak oluşturulacak ve pekiştirilecek olan örgüt, onların diktatörlüğünün örgütü, yani silahlı proletaryanın Delegeler Konseyi olacaktı.

[Bir Sovyet askeri treninde, 1920]

Marx ve ... Kautsky

Kautsky Marx'ın terör üzerine *Neue Rheinische Zeitung*'da dile getirdiği görüşleri kibirli bir şekilde elinin tersiyle bir kenara itmektedir; çünkü o sıralarda, bildiğiniz gibi, Marx henüz çok "genç"ti ve dolayısıyla görüşleri henüz tam bir takatsizlik durumuna ulaşacak vakti bulamamıştı, tıpkı yaşamlarının yetmişli yaşlarındaki kimi teorisyenlerde açıkça görüldüğü gibi. Kautsky 1848-49'un acemi Marx'ı (*Komünist Manifesto*'nun yazarı!) yerine, Paris Komünü döneminin olgun Marx'ından alıntı yapar; ve bu ikincisi Kautsky'nin kaleminde muhteşem aslan yelesini yitirip, karşımıza demokrasinin kutsal tapınakları önünde baş eğen, insan yaşamının kutsallığı üzerine nutuklar çeken ve Scheidemann, Vandervelde ve özellikle kendi öz torunu Jean Longuet'nin politik büyüsü karşısında tam bir hürmetle dolu, son derece saygın bir bilge olarak çıkar. Tek kelimeyle, yaşam deneyimi kazanmış Marx'ın en alasından bir Kautskyci olduğu anlaşılıyor.

Çağımızda yeni ve yoğun bir canlılık kazanmış ölümsüz *Fransa'da İç Savaş*'ın sayfalarından, Kautsky yalnızca toplumsal devrimin güçlü teorisyeninin Versailles'ın burjuva vahşetiyle Komünarların yüce gönüllülüğünü karşılaştırdığı satırları aktarmıştır. Kautsky bu satırları harap etmiş ve bayağılaştırmıştır. Marx, duyarsızlaşmış insanlığın vaizi, genel insan sevgisinin havarisi! Sanki tıpkı Budha ya da Lev Tolstoy'dan söz ediyormuşuz gibi... Komünün kadınlarını fahişe, Komünarları pezevenk olarak gösteren uluslararası kampanyaya karşı, yenilen savaşçılara muzaffer burjuvazinin yozlaşmış imgeleminden çıkan gaddarca özellikler atfeden iğrenç iftiralara karşı, Marx'ın bu soyluluk ve incelik özelliklerini vurgulamak ve altını çizmek zorunda olması son derece doğaldı. Marx aynı Marx'tı. O ne boş bir ukalâ, ne de dahası devrimin legal bir savunucusuydu: Komünün bilimsel bir analiziyle devrimci savunusunu birleştirmişti. Yalnızca açıklamak ve eleştirmekle kalmadı, savundu ve mücadele etti. Fakat başarısızlığa uğrayan Komünün yumuşaklığını vurgulayan Marx, Komünün başarısızlığa uğramaması için alması gereken önlemlere ilişkin hiçbir şüpheye yer bırakmadı.

İç Savaş'ın yazarı, Merkez Komiteyi, yani o zamanki Ulusal Muhafız Temsilcileri Konseyini, seçilmiş Komüne yerini çok çabuk terk etmesinden dolayı suçlamaktadır. Kautsky böyle bir sitemin nedenini "anlamamaktadır". Bu insaflı anlayışsızlık, Kautsky'nin genel olarak devrim sorunları konusundaki zihinsel çöküşünün belirtilerinden birisidir. Marx'a göre, ilk yeri tümüyle bir savaş organı, ayaklanmanın ve Versailles'a karşı yürütülecek askeri operasyonların merkezi doldurmalıdır; yoksa işçi demokrasisinin örgütlü öz-yönetimi değil. İkincisinin sırası daha sonra gelecekti.

Marx Komünü Versailles'a karşı bir an önce bir saldırı başlatmamasından ve her zaman "daha insancıl" görünen, ahlâki kurallara ve insan yaşamının kutsallığına daha fazla hitap etme şansı veren, fakat iç savaş koşullarında asla zafere götürmeyen savunma haline geçmesinden ötürü suçlar. Öte yandan Marx, öncelikle devrimci bir zafer arzu ediyordu. Hiçbir yerde, tek bir sözle bile, demokrasi ilkesinin sınıf mücadelesinden üstün bir şey olduğunu ileri sürmemiştir. Aksine, bir devrimci ve bir komünistin koyu küçümsemesiyle Marx –bu kez *Ren Gazetesi*'nin genç editörü değil, henüz Kautsky okulunun berberlerinin ellerine düşmemiş güçlü aslan yelesiyle *Kapital*'in olgun yazarı bizim gerçek Marx'ımız– Thiers gibi fiziksel ve ruhsal cücelerin dev gibi göründükleri "parlamentarizmin yapay atmosferi"nden söz eder. Kautsky'nin yavan ve bilgiçlik taslayan broşüründen sonra, *İç Savaş*, havayı temizleyen bir fırtına gibi gelmektedir.

Kautsky'nin iftiralarına rağmen, tarihin son, mutlak, en mükemmel ürünü olarak sunulan demokrasi görüşüyle Marx'ın hiçbir ortak yanı yoktur. Bizzat burjuva toplumunun gelişimi, ki çağdaş demokrasi bunun içinden çıkıp gelmiştir, hiçbir şekilde en büyük sosyalist demokrasi illüzyonisti Jean Jaures'nin ve şimdilerde de en iyi eğitim görmüş bilgiçlerden Karl Kautsky'nin rüyalarında savaşın önüne konulan bu tedrici demokratikleşme sürecini yansıtmaz. Marx, III. Napoleon'un imparatorluğunda, "burjuvazinin halka hükmetme olanağını kaybettiği bir çağda, işçi sınıfı da henüz bu olanağı eline geçirmemişken, yegâne olanaklı hükümet biçimi"ni görmektedir. Bu bakımdan, demokrasi değil fakat Bonapartizm, Marx'ın gözünde, burjuva iktidarının nihai şekli olarak ortaya çıkmaktadır. Âlim adamlar, Bonapartist imparatorluğun "Demokratik Cumhuriyet"e yarım yüzyıllığına izin vermesinden dolayı Marx'ın yanıldığını söyleyebilirler. Fakat Marx yanılmadı. Özünde haklıydı. Üçüncü Cumhuriyet, demokrasinin tümüyle zayıflaması süreci oldu. Bonapartizm, Poincare-Clemenceau'nun Borsa Cumhuriyetinde, İkinci İmparatorluktakinden daha tamamlanmış bir ifade buldu. Evet, Üçüncü Cumhuriyet hükümdarlık tacıyla taçlandırılmadı, ama bunun karşılığında üstünde Rus Çarının kocaman gölgesi duruyordu.

Marx, Komünü değerlendirirken tiridi çıkmış demokratik terminolojiyi kullanmaktan özenle kaçınır. "Komün" der, "bir parlamento değil, çalışan bir kurumdu ve kendi içinde hem yürütme hem de yasama gücünü birleştirmişti." Marx en başa Komünün özel demokratik şeklini değil, onun sınıfsal özünü koyar. Bilindiği gibi Komün, polisi ve düzenli orduyu kaldırmış ve Kilise mülkünün haczini kararlaştırmıştı. Bunu genel demokrasinin ya da o anda Thiers'in Ulusal Meclisinde biçimsel olarak çok daha "yasal" bir ifadesini bulan devletin izni olmaksızın Paris'in devrimci diktatörlüğü adına yaptı. Fakat devrim oylarla kararlaştırılamaz. "Ulusal Meclis" der Marx, "yalnızca bu devrimin kesitlerinden biriydi, ne eksik ne fazla. Bununla birlikte devrimin gerçek somutlanışı silahlanmış Paris'ti." Bu yaklaşım biçimsel demokrasiden ne kadar da uzaktır!

"Gereken tek şey, Paris'te ve tâli merkezlerde Komünal düzenin kurulması ve eski merkezi hükümetin taşrada da *üreticilerin öz-yönetimi*ne boyun eğmesiydi" der Marx. Dolayısıyla Marx devrimci Paris'in sorununu, kendi zaferinin kürsüsünden Kurucu Meclisin zayıf iradesine seslenmekte değil, tüm Fransa'yı demokrasinin zahiri ilkeleri üzerinde değil, üreticilerin gerçek öz-yönetimi üzerinde inşa edilmiş merkezi bir Komünler örgütüyle kaplamakta görür.

Kautsky burjuva demokrasisinin yerleşik yasalarına ters düşen dolaylı seçimleri, Sovyet Anayasasına karşı bir argüman olarak göstermektedir. Marx emeğin Fransa'sı için önerilen yapıyı şu sözlerle niteler: "Her bölgenin köy komünlerinin genel işlerinin yönetimi o bölgenin başkentinde toplanan tam yetkili delegelerin Meclisine devredilecek ve bu bölge meclisleri de Paris'teki Ulusal Meclise temsilciler göndereceklerdi."

Görebileceğimiz gibi, çok dereceli dolaylı seçim, proletaryanın kendi devlet örgütü söz konusu olduğu sürece, Marx'ı zerre kadar tedirgin etmiyordu. Burjuva demokrasisi çerçevesinde dolaylı seçimler partilerle sınıfların sınır çizgisini silikleştirir; fakat "üreticilerin öz-yönetimi"nde, yani proleter sınıf devletinde, dolaylı seçimler siyasi bir mesele değil, öz-yönetimin teknik bir gereğidir, ve belli sınırlar içerisinde sendikal örgütlenme alanındakine benzer avantajlar sunabilir.

Demokrasi budalaları, Sovyet Anayasasında şehir ve kırın devrimci rolündeki farklılığı yansıtan, işçilerle köylülerin eşitsiz temsiline öfkelidirler. Marx şöyle yazmaktadır: "Komün, kırsal üreticileri kendi bölgelerindeki merkezi şehirlerin entelektüel önderliği altında toplamak ve şehirli işçilerin şahsında onlara çıkarlarının doğal koruyucularını temin etmeyi arzuluyordu." Sorun, kâğıt üzerinde köylüyü işçiye eşitleme değil, köylüyü ruhsal olarak işçinin düzeyine yükseltme sorunuydu. Marx proleter devletin tüm sorunlarına, parlamentarizmin pazar yeri perdesindeki gölge oyununa bakarak değil, yaşayan güçlerin devrimci dinamiğine bakarak karar vermektedir.

Kautsky zihinsel çöküşünün son sınırına ulaşmak için, proletarya ile burjuvazi arasında yasal bir sınır bulunmaması nedeniyle İşçi Konseylerinin evrensel otoritesini reddeder. Kautsky toplumsal ayrımların belirsiz doğasında Sovyet diktatörlüğünün keyfi otoritesinin kaynağını görür. Marx ise tam tersini görür. "Daha önceki tüm hükümet biçimleri dar sınırlardan muzdaripken, Komün son derece esnek bir devlet biçimiydi. Onun sırrı, özünde işçi sınıfı hükümeti olmasında, üreticiler sınıfıyla mülk sahipleri sınıfı arasındaki mücadelenin sonucu olmasında ve emeğin ekonomik kurtuluşunun içinde gerçekleşebileceği, uzun zamandan beri aranan politik biçim olmasında yatar." Komünün sırrı, özünde bir işçi sınıfı hükümeti olmasında yatıyordu. Marx tarafından açıklanan bu sır, Kautsky için bugün bile yedi mühürle mühürlenmiş bir gizem olarak kalmıştır.

İkiyüzlü demokrasi havarileri Sovyet hükümetinin baskıcı önlemlerinden, gazetelerin kapatılmasından, tutuklamalardan ve idamlardan öfkeyle bahsediyorlar. Marx Komünün baskıcı önlemleriyle ilgili olarak, "basın dalkavuklarının aşağılık küfürlerine" ve "iyi niyetli burjuva doktrinerlerin" karalamalarına şu sözleriyle yanıt verir: "Paris'e karşı açıktan sürdürdüğü kana susamış savaşla tatmin olmayan Versailles, rüşvet ve komplo aracılığıyla gizlice bir gedik açmaya çalışıyordu. Böyle bir anda Komün *kendisine duyulan güvene utanç verici bir şekilde ihanet etmeksizin,* sanki etrafta engin bir barış hüküm sürüyormuş gibi, liberalizmin alışıldık biçimlerini izleyebilir miydi? Komün hükümetinin Thiers'in ruhuyla bir akrabalığı olsaydı, Paris'te düzen partisinin gazetelerini engellemek için, Versailles'da Komün gazetelerinin engellenmesi için gerekenden daha fazla vesile olmazdı." Böylece, Kautsky'nin kutsal demokrasi kurumları adına talep ettiği şeyi, Marx, güvene utanç verici bir ihanet olarak damgalamaktadır.

Komünün, ve şimdilerde de Sovyet hükümetinin suçlandığı yıkımdan, "yeni doğan düzenle çökmekte olan eskisi arasındaki muazzam mücadelede kaçınılmaz ve görece önemsiz bir kesit" diye bahsetmektedir Marx. Yıkım ve vahşet her savaşta kaçınılmazdır. "Kölelerin, kendilerini ezenlere karşı verdiği *tarihteki tek haklı savaşta*" (Marx) bunları ancak asalaklar bir suç sayabilirler. Yine de heybetli suçlayıcımız Kautsky bütün kitabı boyunca, bizim sürekli olarak bir devrimci özsavunma durumunda olduğumuzdan ve tüm dünyanın ezenlerine karşı yoğun bir savaş –"tarihteki tek haklı savaş"– sürdürdüğümüzden tek kelimeyle bile söz etmez.

Kautsky yine Sovyet hükümetinin iç savaş boyunca vahşi rehine alma yöntemini kullanmasından dolayı saçını başını yolar. Vahşi Sovyet hükümetiyle insancıl Komün arasında yaptığı anlamsız ve sahtekârca karşılaştırmaları yeniden ileri sürer. Bu bağlamda Marx'ın düşüncesi açık ve kesindir. "Thiers, çatışmanın daha en başından itibaren, tutsak düşmüş Komünarları kurşuna dizme insancıl uygulamasını gerçekleştirdiğinde, bu tutsakların hayatlarını korumak için, Komüne, Prusya'ya özgü rehine alma yöntemine başvurmaktan *başka bir yol kalmıyordu*. Versailles tarafının ardı kesilmeyen kurşuna dizmeleriyle tutsaklar hayatlarını kaybetmişlerdi. MacMahon'un Muhafızlarının Paris'e girişlerini kutladıkları kan banyosundan sonra *bunların hayatları artık nasıl bağışlanabilirdi ki?*" Marx'la birlikte soruyoruz: ülke toprağının büyük bölümünü eli altında bulunduran karşı-devrimin, yapabildiği her yerde silahsız işçileri, onların eşlerini, analarını tutukladığı ve onları kurşuna dizdiği ya da astığı bir iç savaş koşullarında, başka nasıl davranılabilir? Burjuvazi tarafından sevilen ve güvenilen insanları rehine olarak alıp, böylece burjuva sınıfını karşılıklı sorumluluğun Demokles kılıcı altına itmekten başka nasıl davranılabilir?

İç savaşın tarihi boyunca gün be gün, Sovyet hükümetinin almaya zorlandığı tüm sert önlemlerin devrimci özsavunma önlemleri olduğunu göstermek zor değildir. Burada ayrıntılara girmeyeceğiz. Ama kısmi de olsa mücadele koşullarını değerlendirmek için bir ölçü vermek üzere, Beyaz Muhafızların Anglo-Fransız müttefikleriyle işbirliği içinde ellerine düşen komünistlerin istisnasız hepsini kurşuna dizdikleri bir sırada, Kızıl Ordu'nun, yüksek rütbeli subaylar da dahil olmak üzere istisnasız tüm mahkûmların hayatlarını bağışladığını okuyucuya hatırlatmamıza izin verilsin.

"Tarihsel görevini bütünüyle kavrayan ve bu göreve layık kalabilmek için kahramanca bir kararlılıkla dolu olan işçi sınıfı" diye yazıyordu Marx, "basın dalkavuklarının aşağılık küfürlerine ve basmakalıp beylik laflarını, karakteristik saçmalıklarını bilimsel saflığın kâhinlerine has derin bir tonla duyuran iyi niyetli burjuva doktrinerlerin bilgiç horgörmelerine, soğukkanlı ve küçümseyici bir gülümseyişle yanıt verebilir."

Eğer iyi niyetli burjuva doktrinerler kimi zaman İkinci Enternasyonalin emekliye ayrılmış teorisyenleri kisvesine bürünmüş olarak ortaya çıkıyorsa, bu hiçbir şekilde onların karakteristik saçmalığını saçma olmaktan çıkarmaz.

[Bir Sovyet Askeri Treninde, 1920]

Paris Komünü Dersleri

Komün tarihini her inceleyişimizde, daha sonraki devrimci mücadelelerden ve hepsinden önemlisi en son yaşanan devrimlerden –yalnızca Rus devrimi değil, aynı zamanda Alman ve Macar devrimlerinden de– edinilen deneyim sayesinde, onu yeni bir açıdan görürüz. Fransız-Alman Savaşı çok büyük bir dünya katliamını haber veren kanlı bir patlamaydı; Paris Komünü ise proleter bir dünya devriminin ışıldayan müjdecisiydi.

Komün bize işçi kitlelerin kahramanlığını, tek bir blok halinde birleşme yeteneğini, gelecek uğruna kendilerini feda etme hünerini gösterir, fakat aynı zamanda kitlelerin yollarını seçmekteki acizliğini, hareketin önderliğindeki kararsızlıkları, ilk başarılardan sonraki ölümcül duraklama eğilimlerini ve böylelikle de düşmana kendini toparlama ve yerini sağlamlaştırma olanağı verdiğini göstermektedir.

Komün çok geç kalmıştı. 4 Eylülde iktidarı almanın tüm olanaklarına sahipti ve bu Paris proletaryasına, Thiers'e karşı olduğu kadar Bismarck'a ve geçmişin tüm güçlerine karşı yürütülen mücadelede, bir çırpıda ülkenin tüm işçilerinin başına geçme olanağı verecekti. Fakat iktidar demokratik gevezelerin ellerine, Paris delegelerine geçti. Paris proletaryasının ne bir partisi ne de geçmiş mücadelelerle yakın bir bağ kuracağı önderleri vardı. Kendilerini sosyalist addeden ve işçilerin desteğini arayan küçük-burjuva yurtseverler, gerçekte kendilerine hiç güven duymuyorlardı. Proletaryanın kendine olan güvenini de sarsmışlardı ve sürekli olarak hareketin önderliğini emanet edecekleri ünlü avukatları, gazetecileri ve delegeleri (ki bunların bütün bildikleri yalnızca bir düzine muğlâk devrimci laflardan ibaretti) bulma çabasındaydılar.

Jules Favre, Picard, Garnier-Pages ve şürekasının 4 Kasımda Paris'te iktidarı almalarının nedeni, Poul-Boncour, A. Varenne, Renaudel ve diğer pek çoğunun bir süre için proletaryanın partisine hakim olmalarına olanak tanıyan nedenle aynıdır.

Renaudeller ile Boncourlar ve hatta Longuetler ile Pressemaneler, ortak duyguları, entelektüel alışkanlıkları ve davranışlarından dolayı, Jules Favrelara ve Jules Ferrylere, devrimci proletaryaya olduğundan çok daha yakındırlar. Sosyalist söylemleri, kendilerini kitlelere kabul ettirmelerine olanak veren bir tarihsel maskeden başka bir şey değildir. Ve tam da Favre, Simon, Picard ve diğerlerinin demokratik-liberal bir söylem kullandıkları ve bunu suiistimal ettikleri için, onların oğulları ve torunları sosyalist bir söyleme başvurmak zorunda kaldılar. Fakat oğullar ve torunlar, babalarına layık birer evlat olarak kalmışlardır ve onların yaptığı işi sürdürmekteler. Ve yönetici kliğin bileşimi sorununda değil de, Fransa'da hangi sınıfın iktidarı alması gerektiğinin bilinmesi gibi çok daha önemli bir sorunda ne zaman karar vermek gerekecek olsa, Renaudel, Varenne, Longuet ve onların benzerleri, Komün

kasabı Gallifet'in işbirlikçisi olan Millerand'ın kampında olacaklardır... Parlamento ve salonların devrimci gevezeleri gerçek hayatta ne zaman devrimle yüz yüze kalsalar, onu asla tanımazlar.

Gerçek işçi partisi, bir parlamenter manevra makinesi değildir; parti proletaryanın örgütlü ve birikmiş deneyimidir. Ancak onun tüm tarihsel geçmişine dayanan, gelişmenin rotasını ve tüm evrelerini teorik olarak öngören ve bundan gerekli eylem formülünü çıkaran partinin yardımıyla, proletarya kendini tarihine (duraksamaları, kararsızlığı, hataları) her defasında yeniden başlama gereğinden kurtarır.

Paris proletaryasının böyle bir partisi yoktu. Komüne doluşan burjuva sosyalistler, gözlerini gökyüzüne dikmiş, bir mucize ya da kâhince bir söz beklemiş, duraksamışlardı ve bu sırada kitleler ötede beride el yordamıyla dolaşmış ve bazılarının kararsızlığı, diğerlerinin de düşsel düşünceleri yüzünden pusulayı şaşırmışlardı. Sonuç, devrimin bunların tam ortasında, çok geç patlak vermesi ve Paris'in kuşatılması idi. Proletarya geçmiş devrimlerin, eski çarpışmaların, demokrasinin yinelenen ihanetlerinin derslerini hafızasında canlandırmadan önce altı ay geçti ve sonunda iktidara el koydu.

Bu altı ayın onarılmaz bir kayıp olduğu kanıtlandı. Eğer devrimci eylemin merkezi partisi 1870 Kasımında Fransa proletaryasının başında bulunsaydı, Fransa'nın tüm tarihi ve onunla birlikte insanlığın tüm tarihi bambaşka bir yön tutmuş olacaktı.

Eğer iktidar 18 Martta Paris proletaryasının ellerine geçtiyse, bu, iktidara tasarlanarak el konulmuş olması nedeniyle değil, düşmanlarının Paris'i terk etmesi nedeniyledir.

Bu sonuncuların ayağı altındaki toprak sürekli olarak kayıyordu; işçiler onları horgörüyor ve onlardan nefret ediyorlardı, küçük-burjuvazi onlara artık güvenmiyordu ve büyük burjuvazi artık onu savunamayacaklarından korkuyordu. Askerler subaylara düşmandı. Hükümet, güçlerini başka bir yerde toplamak için Paris'ten kaçtı. Ve ancak ondan sonra proletarya duruma hâkim oldu.

Fakat o, bu gerçeği ancak ertesi gün anladı. Devrim beklenmedik bir şekilde üzerine çökmüştü.

Bu ilk başarı yeni bir pasiflik kaynağıydı. Düşman Versailles'a kaçmıştı. Bu bir zafer değil miydi? O anda hükümet çetesi hemen hemen hiç kan dökmeden ezilebilirdi. Paris'te, başlarındaki Thiers'le birlikte tüm bakanlar tutuklanabilirdi. Hiç kimse onları savunmak için elini kıpırdatmazdı. Bu yapılmadı. Ortada, olup bitenler hakkında açık bir görüşe ve kararlarını gerçekleştirebilecek özel organlara sahip bir merkezi parti örgütü yoktu.

Kalan piyadeler Versailles'a geri çekilmek istemiyordu. Subaylarla askerleri birbirine bağlayan ip oldukça inceydi. Ve eğer Paris'te yönetici bir parti merkezi olsaydı, bu merkez, geri çekilen ordularla –çünkü geri çekilme olasılığı vardı– birkaç yüz ya da birkaç düzine kendini adamış işçiyi kaynaştıracak ve onlara şu buyrukları verecekti: Askerlerin subaylara karşı hoşnutsuzluğunu arttırın, askerleri subaylarından kurtarmak için ilk uygun psikolojik andan yararlanın ve onları halkla birleştirmek için Paris'e geri çekin. Bizzat Thiers'in taraftarlarının da itiraf ettiği gibi, bu kolayca gerçekleştirilebilirdi. Hiç kimse bunu düşünmedi bile. Ne de bunu düşünecek birisi vardı. Şu da var ki, büyük olayların ortasında, böyle kararlar, ancak bir devrimi

hedefleyen, onun için hazırlanan, pusulayı şaşırmayan bir devrimci parti tarafından, çok yönlü düşünmeye alışkın ve harekete geçmekten korkmayan bir parti tarafından alınabilirdi.

Ve Fransız proletaryasının sahip olmadığı şey tam da bir eylem partisiydi.

Ulusal Muhafız Merkez Komitesi, gerçekte silahlı işçilerin ve küçük-burjuvazinin Delegeler Konseyidir. Devrimci bir yol tutan kitleler tarafından doğrudan seçilen böyle bir Konsey, mükemmel bir eylem aygıtını ifade eder. Fakat aynı zamanda, tam da devrime yakalanmış haldeki kitlelerle yalın ve doğrudan bağı nedeniyle, böyle bir Konsey, kitlelerin yalnızca tüm güçlü yanlarını değil, güçsüz yanlarını da yansıtır; ve ilk önce güçlü yanlarından çok güçsüz yanları yansıtır: kararsız ve beklemeci ruh hali, ilk başarıların ardından gelen aktif olmama eğilimi, bunun dışa vurumudur.

Ulusal Muhafız Merkez Komitesinin önderliğe ihtiyacı vardı. Proletaryanın politik deneyimini ete kemiğe büründüren ve yalnızca Merkez Komite içinde değil, alaylarda, taburlarda, Fransız proletaryasının derinliklerinde daima mevcut bulunan bir örgüte sahip olmak zorunluydu. Parti, Delege Konseyleri aracılığıyla –verili durumda bunlar Ulusal Muhafızın organlarıydı– kitlelerle sürekli bağlantı içinde bulunabilir, onların ruh hallerinden haberdar olabilirdi; partinin merkezi yönetimi her gün, parti militanları aracılığıyla, kitlelerin içine işleyecek, onların düşünce ve iradelerini birleştiren bir slogan öne sürebilirdi.

Hükümet Versailles'e geri çekilir çekilmez Ulusal Muhafız aceleyle sorumluluğu kendi üstünden attı, hem de tam bu sorumluluk muazzam boyutlara eriştiği sırada. Merkez Komite, Komün için "yasal" seçimler hayal ediyordu. "Yasallık" örtüsüne bürünmek için Paris'in belediye başkanlarıyla görüşmelere girişti.

Aynı anda Versailles'a karşı şiddetli bir saldırı hazırlanmış olsaydı, belediye başkanlarıyla yapılan görüşmeler, askeri açıdan tümüyle haklı ve amaca uygun bir hile olacaktı. Fakat gerçekte bu görüşmeler yalnızca şu ya da bu mucizeyle mücadeleyi önlemek amacıyla yürütülüyordu. "Yasallık"a saygı duyan küçük-burjuva radikallerle sosyalist idealistler ve "yasal" devletin bir parçasını temsil eden kişiler –delegeler, belediye başkanları vb.– ruhlarının derinliklerinde kendilerini "yasal" Komün örtüsüyle örttüklerinde Thiers'in devrimci Paris önünde saygıyla eğileceğini ümit ediyorlardı.

Pasiflik ve kararsızlık, bu durumda kutsal özerklik ve federasyon ilkesiyle desteklendi. Bilindiği üzere, Paris diğer birçok komünden yalnızca biriydi. Paris kimseye bir şey dayatmak istemiyor ve "örnek bir diktatörlük" söz konusu olmadıkça diktatörlük için mücadele vermiyordu.

Özetle bu, gelişmekte olan proleter devrimin yerine bir küçük-burjuva reformunu, komünal özerkliği koyma girişiminden başka bir şey değildi. Gerçek devrimci görev, ülkenin her tarafında proletaryanın iktidarını garanti altına almaktan ibaretti. Paris onun kalesi, tabanı, dayanağı olarak hizmet etmeliydi. Ve bu amaca ulaşmak için, hiç vakit kaybetmeden Versailles'ın hakkından gelmek ve tüm Fransa'ya ajitatörler, örgütleyiciler ve silahlı güçler göndermek gerekliydi. Taraftarlarla bağlantıya geçmek, duraksayanları güçlendirmek ve düşmanın karşı koyuşunu kırmak gerekliydi. Durumu kurtarabilecek tek şey olan bu saldırı politikasının yerine, Paris'in önderleri kendilerini komünal özerkliğe hapsetmeye kalkıştılar: eğer diğerleri onlara saldırmazsa, onlar da diğerlerine saldırmayacaklardı; her kent kendini-yönetme kutsal

hakkına sahipti. Sıradan anarşizmle aynı türden olan bu idealist gevezelik, gerçekte devrimci eylem karşısındaki korkaklığın üstünün örtülmesiydi, oysa böyle bir eylemin ya sonuna kadar durmaksızın yürütülmesi gerekirdi ya da buna hiç girişilmemeliydi...

Kapitalist örgütlenmeye düşmanlık –küçük-burjuva yerelliğin ve özerkliğin bir mirası– şüphe yok ki, Fransız proletaryasının belirli bir kesiminin zayıf tarafıydı. Bazı devrimcilere göre, mahallelerin, semtlerin, taburların, şehirlerin özerkliği, gerçek etkinliğin ve bireysel bağımsızlığın en yüce garantisidir. Fakat bu yaklaşım Fransız proletaryasına pahalıya mal olan büyük bir hatadır.

"Despotik merkeziyetçiliğe karşı mücadele" ve "boğucu" disipline karşı mücadele biçimi altında, işçi sınıfının çeşitli grupları ve alt-gruplarının kendini koruması adına, onların kendi küçük çıkarları adına, yine onların küçük bölgesel önderleri ve yerel sözcülerinin önderliğinde bir savaş başladı. Başında, tüm grupların, mahallelerin, bölgelerin üzerinde yer alan ve demir disiplinle bir arada tutulan merkezi bir aygıt olması şartıyla, tüm işçi sınıfı, bir yandan kültürel özgünlüğünü ve politik farklarını korurken, diğer taraftan olayların yedeğinde kalmaksızın ve her seferinde düşmanlarının zayıf kesimlerine ölümcül darbeler indirerek yöntemli ve kararlı bir şekilde hareket edebilir. Hangi biçime bürünürse bürünsün partikülarizm eğilimi, ölü geçmişin bir mirasıdır. Fransız komünizmi –sosyalist komünizm ve sendikalist komünizm– kendini bundan ne kadar çabuk kurtarırsa, proleter devrim için o kadar iyi olacaktır.

Parti devrimi iradi olarak yaratmaz; iktidarı zaptetme anını canı istediği gibi seçemez, fakat olaylara aktif bir şekilde müdahale eder, devrimci kitlelerin ruh hallerini her an kavrar, düşmanının direnç gücünü tartar ve böylece kesin eylem için en uygun anı belirler. Bu onun görevinin en zor yanıdır. Partinin her durum için geçerli olan bir kararı yoktur. İhtiyaç duyulan şeyler, doğru bir teori, kitlelerle yakın bir ilişki, durumun kavranışı, devrimci bir anlayış ve büyük bir kararlılıktır. Bir devrimci parti, proleter mücadelenin tüm alanlarına ne kadar esaslı nüfuz ederse, amaç ve disiplin birliğiyle ne kadar kenetlenirse, görevini o kadar çabuk ve o kadar iyi yerine getirecektir.

Zorluk, içte demirden bir disiplinle kaynaşmış, kitle hareketiyle ve bu hareketin yükseliş ve alçalışlarıyla sımsıkı bağlar kurmuş böylesi bir merkezi parti örgütüne sahip olmakta yatmaktadır. Emekçi kitlelerin güçlü bir devrimci basıncı olmaksızın iktidar ele geçirilemez. Fakat bu eylemde hazırlık unsuru tümüyle zorunludur. Parti, konjonktürü ve anı ne kadar iyi kestirirse, direnişin temelleri ne kadar iyi hazırlanırsa, güçler ve roller ne kadar iyi dağıtılırsa, başarı da o kadar daha kesin olacak ve daha az kurbana mal olacaktır. Dikkatlice hazırlanmış bir eylem ve kitle hareketinin karşılıklı ilişkisi, iktidarı almanın politik-stratejik görevidir.

Mart 1871 ile 25 Ekim 1917'nin karşılaştırılması bu bakımdan çok öğreticidir. Paris'te, önder devrimci çevreler arasında eylem için mutlak bir inisiyatif yoksunluğu mevcuttu. Burjuva hükümet tarafından silahlandırılmış proletarya gerçekte kentin efendisiydi, elinin altında tüm nesnel iktidar araçları –top ve tüfekler– bulunuyordu, fakat bunun farkında değildi. Burjuvazi devin silahını almak için bir girişimde bulundu: proletaryanın topunu çaktırmadan almak istedi. Girişim başarısız oldu. Hükümet panik içinde Paris'ten Versailles'a kaçtı. Alan boşalmıştı. Fakat proletarya

Paris'in efendisi olduğunu ancak ertesi gün anladı. "Önderler" olayları geriden takip etmekteydiler, olmuş bitmiş olayları kaydetmekte ve devrimci keskinliği köreltmek için ellerinden gelen her şeyi yapmaktaydılar.

Petrograd'da ise olaylar farklı şekilde gelişmiştir. Her yerde kendi adamlarına sahip olan parti, her mevziyi pekiştirerek, işçilerle bir yandan garnizon diğer yandan hükümet arasındaki her çatlağı genişleterek, iktidarı ele geçirmek için azimle, sebatla hareket etmiştir.

Temmuz günlerindeki silahlı gösteri, düşmanın direnme gücüyle kitleler arasındaki yakın bağlantının derecesini ölçmek için, parti tarafından yürütülen geniş çaplı bir keşif harekâtıydı. Bu keşif, ileri karakolların bir mücadelesine dönüştürülmüştü. Geri püskürtülmüştük, fakat bu eylem aynı zamanda partiyle kitleler arasında derin bir bağ oluşturmuştu. Ağustos, Eylül ve Ekim ayları güçlü bir devrimci akıntıya şahit oldu. Parti bundan kazanç sağladı ve garnizon ve işçi sınıfı içindeki destek noktalarını oldukça arttırdı. Ardından konspiratif hazırlıklarla kitle hareketi arasındaki uyum adeta otomatik olarak gerçekleşti. İkinci Sovyet Kongresi için 25 Ekim tarihi kararlaştırıldı. Bunu izleyen tüm ajitasyonumuz Kongre tarafından iktidarın ele geçirilmesine yönelikti. Böylece 25 Ekimde devirme işine önceden adapte olunmuştu. Bu durum düşman tarafından anlaşılmıştı ve iyi biliniyordu. Kerenski ve kabine üyeleri, ne kadar az olursa olsun, Petrograd'da tayin edici an için kendi konumlarını pekiştirmeye çalışmaktan geri durmadılar. Keza, garnizonun en devrimci kesimini başkentin dışına yollama ihtiyacını duydular. Kendi payımıza, belirleyici öneme sahip yeni bir çatışma kaynağı yaratmak için, Kerenski'nin bu girişiminden yararlandık. Bizler Kerenski hükümetini açıkça, Petrograd garnizonunun üçte birini askeri kaygılarla değil, karşı-devrimci tertipler için nakletmeyi planlamış olmakla suçladık; daha sonraları suçlamamızı yazılı olarak doğrulayan resmi bir belge bulunmuştur. Bu anlaşmazlık bizi garnizona çok daha sıkı bir şekilde bağladı ve garnizonun önüne çok net bir görev koydu: 25 Ekimde yapılacak olan Sovyet Kongresini desteklemek. Ve hükümet garnizonun yollanmasında ısrar ettiği için –yeteri kadar zayıf bir tarzda olsa bile– biz zaten elimizde olan Petrograd Sovyetinde, hükümet planının askeri nedenlerini inceleyip doğruluğunu saptama bahanesiyle bir Devrimci Savaş Komitesi oluşturduk.

Böylece, Petrograd garnizonunun başında duran, gerçekte legal bir silahlı ayaklanma organı olan tümüyle askeri bir organa sahip olmuştuk. Aynı zamanda tüm askeri birimlere, askeri depolara vs. (komünist) komiserler atadık. Gizli askeri örgütlenme özel teknik görevlerin üstesinden geldi ve Devrimci Savaş Komitesini özel askeri görevler için tamamen güvenilir militanlarla donattı. Hazırlık, hayata geçirme ve silahlı ayaklanmaya ilişkin esas çalışma, açıktan açığa ve öyle yöntemli ve doğallık içerisinde gerçekleşti ki, Kerenski'nin önderlik ettiği burjuvazi gözlerinin önünde açıkça ne olup bittiğini anlamadı. (Paris'te proletarya ancak bir sonraki gün gerçekten muzaffer olduğunu –üstelik bilerek elde etmeye çalışmadığı bir zafer– duruma hakim olduğunu anlamıştı. Petrograd'da olansa tam tersiydi. İşçilere ve garnizona dayanan partimiz iktidarı zaten ele geçirmişti, burjuvazi oldukça sakin bir gece geçirdi ve ancak ertesi sabah ülke idaresinin kendi mezar kazıcısının ellerinde olduğunu öğrendi.)

Stratejiye gelince, partimizde görüş ayrılıkları çoktu.

Bilindiği gibi Merkez Komitenin bir kısmı, henüz iktidarı alma zamanının gelmediğine, Petrograd'ın ülkenin geri kalan kısmından ve proletaryanın da köylülükten koparıldığına inanarak, iktidarın alınmasına karşı olduğunu ilân etti.

Diğer yoldaşlar askeri komplo unsurlarına yeteri kadar önem vermediğimize inanıyorlardı. Merkez Komite üyelerinden biri, Demokratik Konferansın toplantıda olduğu Aleksandrine Tiyatrosunu kuşatmayı ve parti Merkez Komitesinin diktatörlüğünün ilânını talep etti. Şöyle diyordu: Askeri hazırlık faaliyetimiz kadar ajitasyonumuzu da İkinci Kongre anı için yoğunlaştırmakla planımızı düşmana göstermiş oluyoruz, ona hazırlanma ve hatta bize önleyici bir darbe indirme olanağı vermiş oluyoruz. Fakat hiç şüphe yok ki, Aleksandrine Tiyatrosunu kuşatmak ve askeri bir komploya kalkışmak olayların gelişmesine çok aykırı bir durum olacaktı, bu olay kitleleri çok şaşırtacaktı. Hatta bizim grubumuzun hakim durumda bulunduğu Petrograd Sovyetinde böyle bir girişim, mücadelenin mantıksal gelişiminin önüne geçerek, çok tereddüt eden ve pek güvenilir olmayan alayların, özellikle de süvari alaylarının bulunduğu garnizon içinde büyük bir karışıklığa neden olurdu. Kerenski için, kitlelerin beklemediği bir komployu ezmek, yaklaşan Sovyet Kongresi adına kendi dokunulmazlığını savunma konumunu giderek daha da sağlamlaştıran garnizona saldırmaktan çok daha kolay olurdu. Bu yüzden Merkez Komitenin çoğunluğu, Demokratik Konferansı kuşatma planını reddetti ve bunda haklıydı. Konjonktür çok iyi değerlendirilmişti: silahlı ayaklanma neredeyse kan dökmeden, tam olarak İkinci Sovyet Kongresinin toplanması için önceden ve açıkça kararlaştırılan tarihte zafer kazandı.

Bununla birlikte, bu strateji genel bir kural olamaz; özel koşullar gerektirir. Hiç kimse artık Almanlarla savaşa inanmıyordu ve daha az devrimci olan askerler, cepheye gitmek için Petrograd'ı terk etmek istemiyordu. Ve garnizon salt bu nedenden dolayı bir bütün olarak işçilerin yanına geçtiği halde, Kerenski'nin entrikaları açığa çıktığı ölçüde kanaatini güçlendirdi. Fakat Petrograd garnizonunun bu ruh halinin, köylü sınıfının durumunda ve emperyalist savaşın gelişiminde yatan çok daha derin bir nedeni vardır. Garnizon içinde bir bölünme olsaydı ve Kerenski birkaç alaydan destek alma olanağı bulsaydı, planımız başarıya ulaşamazdı. Sadece askeri komplo unsurları (gizlilik ve büyük bir hızla harekete geçme) üstün gelirdi. Şüphesiz ayaklanma için başka bir zaman seçmek gerekecekti.

Komün de köylü alaylarını tam olarak kazanma olanağına sahipti, çünkü bu birlikler iktidar ve komuta kademesine duydukları tüm güven ve saygıyı kaybetmişlerdi. Yine de Komün bu hedef doğrultusunda hiçbir şey yapmadı. Burada hata, köylülükle işçi sınıfının ilişkisinde değil, devrimci stratejideydi.

İçinde bulunduğumuz çağda, Avrupa ülkelerinde bu açıdan durum ne olacak? Bu konuda önceden bir şey söylemek kolay değil. Yine de, yavaş gelişen olaylara ve geçmiş deneyimlerden yararlanmak için tüm çabalarını harcayan burjuva hükümetlere bakıldığında, proletaryanın, askerlerin sempatisini kazanmak için, belirli bir anda, büyük ve iyi organize edilmiş bir direnişin üstesinden gelmek zorunda kalacağını şimdiden söyleyebiliriz. O zaman devrim tarafından ustaca ve iyi zamanlanmış bir saldırı gerekli olacaktır. Partinin görevi kendini buna hazırlamaktır. Partinin, devrimci kitle hareketine açıkça yol gösteren ve aynı zamanda gizli bir silahlı ayak-

lanma aygıtı olan merkezi bir örgüt niteliğini korumak ve geliştirmek zorunda olmasının nedeni tam da budur.

Komuta kademesinin seçimle gelmesi sorunu, Ulusal Muhafızla Thiers arasındaki anlaşmazlık nedenlerinden biriydi. Paris, Thiers tarafından atanan komuta heyetine razı olmayı reddetti. Ardından Varlin, Ulusal Muhafız komutasının yukarıdan aşağı bizzat Ulusal Muhafızlar tarafından seçilmesi talebini formüle etti. Ulusal Muhafız Merkez Komitesinin dayanak noktası burasıdır.

Bu sorun iki açıdan düşünülebilir: her ne kadar birbirine bağlı olsalar da birbirinden ayrılması gereken politik ve askeri açılardan. Politik görev, Ulusal Muhafızı karşı-devrimci komutadan temizlemeyi içermekteydi. Ulusal Muhafızın çoğunluğu işçilerden ve devrimci küçük-burjuvalardan oluştuğu ve üstelik "komuta heyetinin seçimle gelmesi" sloganı piyadeye kadar uzandığı şartlarda, tam seçim ilkesi böylesi bir temizliğin yegâne aracıydı. Thiers, temel silahı olan karşı-devrimci subaylardan bir çırpıda yoksun bırakılmış olacaktı. Bu planı gerçekleştirmek için, tüm askeri birimlerde adamları olan bir parti örgütüne ihtiyaç vardı. Tek kelimeyle, seçim ilkesinin böylesi bir durumdaki acil görevi taburlara iyi komutanlar vermek değil, taburları kendilerini burjuvaziye adamış komutanlardan kurtarmaktı. Seçim ilkesi, orduyu sınıf hatları boyunca ikiye ayırmak için bir kama hizmeti gördü. Olaylar Kerenski döneminde ve her şeyden önce Ekim arifesinde bizde de böyle cereyan etti.

Fakat ordunun eski komuta aygıtından kurtuluşu, kaçınılmaz olarak örgütsel bütünlüğün zayıflamasını ve savaşma gücünün azalmasını da beraberinde getirir. Kural olarak, seçilen komuta heyeti teknik-askeri bakımdan ve düzen ve disiplini sürdürme hususunda hayli zayıf kalır. Böylece ordu kendini ona zulmeden karşı-devrimci yönetimden kurtardığı anda, misyonunu yerine getirebilecek yetenekte devrimci bir komuta heyeti sorunu gündeme gelir. Ve bu sorun hiçbir şekilde basit seçimlerle çözümlenemez. Geniş asker kitleleri komutanları seçip ayıklama deneyimini iyice kazanmadan önce, kendi komutanlarının seçiminde yüzyılların deneyimiyle hareket eden devrim düşmanları devrimi yenilgiye uğratacaklardır. Şekilsiz demokrasi yöntemleri (basit seçim ilkesi), yukarıdan seçme önlemleriyle takviye edilmeli ve hatta belli bir ölçüde yerlerini bunlara bırakmalıdır. Devrim, komuta heyetini seçmek, atamak ve eğitmek için tüm yetkileri ona vererek, mutlak bir güven duyulabilecek deneyimli, güvenilir örgütleyicilerden oluşan bir organ yaratmalıdır. Eğer partikülarizm ve demokratik otonomizm genel olarak proleter devrim için son derece tehlikeliyse, bunlar ordu için on kez daha fazla tehlikelidir. Biz bunu trajik Komün örneğinde gördük.

Ulusal Muhafız Merkez Komitesi otoritesini demokratik seçim ilkesinden almıştı. Bir proleter partinin önderliğinden yoksun olan Merkez Komite, saldırı inisiyatifini en üst noktaya çıkarması gerektiği anda pusulasını şaşırdı ve yetkilerini daha geniş bir demokratik temele gereksinim duyan Komün temsilcilerine aktarmakta acele etti. Oysa o sırada seçimlerle oyalanmak büyük bir hataydı. Ama seçimler bir kez yapılıp Komün toplandıktan sonra, her şeyi tek bir hamlede Komünde merkezileştirmek ve Ulusal Muhafızı yeniden örgütleyebilecek gerçek güce sahip bir organ oluşturmak gerekiyordu. Ama böyle olmadı. Merkez Komite seçilmiş Komünün yanında varlığını sürdürdü; seçilmiş bir Komite olma niteliği ona politik bir otorite kazandırmıştı ve bu sayede Merkez Komite Komünle rekabet edebildi. Ama bu du-

rum aynı zamanda Komiteyi, Komünün örgütlenmesinden sonra onun varlığını haklı çıkartan askeri sorunlarda gerekli enerji ve kararlılıktan yoksun bıraktı. Seçim ilkesi, demokratik yöntem, proletarya ve onun partisinin elindeki *araçlardan sadece biridir*. Seçim ilkesi hiçbir surette bir fetiş, her derde deva bir ilaç olamaz. Seçim ilkesinin yöntemleri atama yöntemleriyle birleştirilmelidir. Komünün gücü seçimle gelen Ulusal Muhafızdan kaynaklanıyordu. Hâlbuki bir kez oluşturulduktan sonra Komün, Ulusal Muhafızı güçlü bir elle baştan aşağı yeniden örgütlemeli, ona güvenilir liderler vermeli ve sıkı disiplinli bir rejim kurmalıydı. Bizzat kendisi güçlü bir devrimci yönetim merkezinden yoksun olan Komün bunu yapmadı ve ezildi.

Nitekim tüm Komün tarihinin her bir sayfasında bir tek ders buluruz: güçlü bir parti liderliği zorunludur. Fransız proletaryası devrim için diğer ülkelerin proleterlerinden çok daha fazla fedâkarlıkta bulunmuştur. Ama aynı zamanda diğerlerinden çok daha fazla aldatılmıştır. Burjuvazi ona kapitalizmin prangalarını vurmak için, cumhuriyetçiliğin, radikalizmin ve sosyalizmin tüm renkleriyle onun gözünü çoğu kez kamaştırmıştır. Ajanları, avukatları ve gazetecileri aracılığıyla burjuvazi, proletaryaya ayak bağından başka bir şey olmayan ve onun ileri hareketini engelleyen bir yığın otonomist, parlamenter, demokratik formül ileri sürmüştür.

Fransız proletaryasının doğası devrimci bir lavdır. Fakat bu lav, şimdi sayısız aldanma ve düş kırıklığı sonucunda şüpheciliğin külleriyle örtülmüştür. O halde Fransa'nın devrimci proleterleri partilerine karşı çok daha sert olmalı ve sözle eylem arasındaki uyuşmazlığı çok daha acımasızca teşhir etmelidirler. Fransız işçilerinin, devrimci hareketin her yeni aşamasında kitleler tarafından denetlenen önderlere sahip çelik gibi güçlü bir örgüte ihtiyacı vardır.

Tarih bize hazırlanmamız için ne kadar zaman verecek? Bilmiyoruz. Fransız burjuvazisi Komünarların kemikleri üzerinde Üçüncü Cumhuriyeti seçtiğinden beri, iktidarı elli yıldır elinde tutuyor. 1871'in savaşçılarının kahramanlıktan yana eksikleri yoktu. İhtiyaç duydukları şey, yöntemde açıklık ve merkezi bir önder örgüttü. Bu yüzden yenildiler. Fransız proletaryasının ölen Komünarların öcünü alma sorununu gündeme getirebilmesinden önce yarım yüzyıl geçti. Fakat bu kez hareket çok daha sert ve yoğunlaşmış olacak. Thiers'in varisleri tarihsel borçlarını tümüyle ödemek zorunda kalacaklar.

Zlatoost, 4 Şubat 1921